

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 8.

Tisdagen den 9 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare, statsrådet V. Larsson på grund av sjukdom (influenta) tills vidare är oförmögen deltaga i riksdagens förhandlingar, intygas härmed.

Stockholm den 9 februari 1926.

Otto Lundquist,
leg. läk.

Att riksdagsman Fabian Månsson på grund av influenza tills vidare är oförmögen till arbete, intygar

Stockholm den 8 februari 1926.

Harald Nauckhoff,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner och skrivelse; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 62, angående godkännande av mellan Sverige samt Norge, Danmark och Finland undertecknade konventioner angående fredligt avgörande av tvister;

nr 60, angående godkännande av en mellan Sverige och Polen undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; och

nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Tjeckoslovakien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;

till behandling av lagutskott:

skrivelsen, nr 43, i anledning av en vid sistförflutna riksdag beslutad lag om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning; och

propositionen nr 44, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning;

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 8.

- till bankoutsittet propositionerna:
 nr 56, angående pensionsförbättring åt f. d. tygförvaltaren C. R. Mohlin;
 och
 nr 57, angående pensionsförbättring åt månadslönarna V. H. Svensson, J. V. E. Sandberg och A. A. Djurén;
 till statsutskottet propositionen, nr 58, angående uppförande av ett gravkapell å Stockholms garnisons begravningsplats å Järvafältet m. m.;
 till jordbruksutskottet propositionen, nr 59, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Arbrå socken av Gävleborgs län;
 till bankoutsittet propositionerna:
 nr 63, med förslag till ändrade bestämmelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt angående pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och
 nr 64, angående pension åt mästaren vid mynt- och justeringsverket C. A. Sjöblom och understöd åt städerskan vid tullkammaren i Hälsingborg änkan Gunilla Andersson Grönlund, född Månsson;
 till statsutskottet propositionen, nr 65, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; samt
 till jordbruksutskottet propositionen, nr 66, angående ändring i villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden.

§ 4.

Herr *Hamrins* på kammarens bord liggande motion nr 351, som nu föredrogs, remitterades till bevillningsutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 13—16, sammansatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, bankoutsittets utlåtanden och memorial nr 4—6, 8—10 och 12—15 samt första lagutskottets utlåtanden nr 3—5.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Prästbol	under 7 dagar fr. o. m. den 11 febr.,
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 4 » » » 10 »
» <i>Wirsell</i>	» 8 » » » 11 »
» <i>Björk</i> ,	» 6 » » » 11 »

herr <i>Eriksson</i> i Västbro	under	6	dagar	fr. o. m.	den	10	febr.,	
» <i>Bäckström</i>	»	8	»	»	»	13	»	
» <i>Larson</i> i Tönnersa	»	6	»	»	»	11	»	
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	»	12	»	»	»	11	»	
» <i>Hedström</i>	»	12	»	»	»	11	»	
» <i>Brännström</i>	»	8	»	»	»	10	»	och
» <i>Johansson</i> i Väby	»	4	»	»	»	11	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.48 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 10 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 6.

§ 2.

Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte. *Om ändrad lydelse av § 10 i förordningen ang. allmänt kyrkomöte.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 33, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november 1863 (nr 61 s. 3) angående allmänt kyrkomöte.

Härigenom förordnas, att § 10 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 10.

De från Konungen hänskjutna mål böra företrädesvis till behandling förekomma.

Är fråga om antagande av ny bibelöversättning, psalmbok, evangeliibok, kyrkohandbok eller katekes, bör, där de av mötets medlemmar, som till prästeståndet höra, sådant akta nödigt, innan frågan av mötet till slutlig behandling företages, betänkande däröver avgivas av dessa medlemmar samfällt eller genom personer, som de inom sig därtill utse. Arbetsordning i övrigt äger mötet självt bestämma.

Om ändrad
lydelse av § 10
i förordningen
ang. allmänt
kyrkomöte.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Engberg* med instämmande av herr *Sävström*;

av herrar *David K. Bergström* och *Bäckström*; samt

av herr *Reuterskiöld*.

Samtliga reservanter hade, ehuru på olika grunder, yrkat avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, varjämte herr Reuterskiöld framlagt särskilt förslag till avfattning av utskottets yttrande.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Bäckström: Herr talman! Då jag är en av de konstitutionsutskottets ledamöter, som icke kunnat vara med om att föreslå riksdagen att antaga den ifrågasatta ändringen av § 10 i förordningen angående allmänt kyrkomöte, ber jag att med några ord få ange mina skäl härför.

Man har sagt att kyrkomötet stode rätt så enigt bakom denna begärda förändring, att kyrkomötet självt bäst kunde bedöma vad som vore gagneligt för dess arbetssätt, samt att ändringsförslaget ju vore en fråga av ringa betydelse. Konstitutionsutskottet och riksdagen få emellertid knappast se saken på det sättet, och de bruka icke heller göra så. Jag vill blott erinra om en till synes obetydlig ändring i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, som var före vid riksdagen i fjol, och som trots förslag från Stockholms stadsfullmäktige och en kungl. proposition avslogs av riksdagen, emedan konsekvenserna av den föreslagna ändringen kanske kunnat bli stora nog. Riksdagen bör också av samma anledning enligt min mening betänka sig, innan den går med på det nu föreliggande förslaget.

Rent konstitutivt kan ändringsförslaget innebära en icke så oväsentlig omändring av kyrkomötets organisation, ett steg från den princip om likställighet mellan lekmän och präster inom kyrkomötet, som hittills varit erkänd. En påstår ju, att den föreslagna ändringen skall leda till att försvaga lekmannelementets ställning, och en annan åter påstår, att det prästerliga elementets ställning i stället skulle genom ändringsförslaget bliva kringskuren. Jag tror för min del, att det snarast är lekmannelementet, som skulle bli lidande.

Av mindre vikt, men med hänsyn till den åskådning, som överallt mer och mer bryter sig igenom, av icke så ringa betydelse, är emellertid förslaget om ärkebiskopens självskrivnenhet såsom ordförande i det nya utskottet. Detta anser jag mindre tilltalande. Lika egendomligt och föga sympatiskt, som det vore att tänka sig talmannen i denna kammare såsom ordförande i ett av våra utskott, där han nödgades taga ställning i detalj för och emot under förhandsöreläggningar i frågor, vid vilkas avgörande i kammaren han sedan skulle leda förhandlingarna, lika litet sympatiskt förefaller det mig, att ärkebiskopen, låt vara att ärkebiskopen är självskriven såsom ordförande i kyrkomötet, dras in i debatter i ett utskott.

Nu säger man beträffande detta förslag, att ändringen i förordningen avser blott att vinna ett praktiskt syfte i ordnandet av kyrkomötets arbete. Javäl, men ingen här vill väl påstå, att icke kyrkomötet redan nu har legala möjligheter till att självt ordna sitt arbete på det bästa och mest praktiska sättet, även om riksdagen avslår förslaget, och riksdagen bör icke riskera rätt så obehagliga konsekvenser framdeles genom ett bifall.

En reservant, kontraktsprosten Ekström, som suttit i det utskott i kyrkomötet, som förberett ärendet, har själv påpekat, att ändringen i fråga mest bör betraktas såsom av ondo. Då härtill kommer — och det är för mig det icke

minst viktiga — att den begärda ändringen icke alls är av den art, att, huru man än ser saken, den skulle kunna anses särskilt brådskande, och då man dessutom har att vänta förslag till mera omfattande reformer beträffande kyrkomötets befogenheter överhuvud, samt ett beslut i den föreliggande frågan, som väl måste ses i samband med andra närbesläktade spörsmål, kunde bli av föregripande art, så ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition i ärendet samt bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Om ändrad lydelse av § 10 i förordningen ang. allmänt kyrkomöte.
(Forts.)

Herr Björkman: Herr talman! Den föregående ärade talaren befarade farliga konsekvenser av den lilla förändring, som här föreslås. Jag kan dock icke se, att det kan ligga någon fara i konsekvenserna, utan att vi böra kunna se saken sådan den är. Konstitutionsutskottet har påpekat, att det här endast gäller att låta vissa utlåtanden, som förut avgivits av den prästerliga avdelningen, bli fakultativa i stället för obligatoriska, samt att de eventuellt skola kunna avgivas av en särskild delegation. Den senare delen av förslaget innebär endast ett fastslående av en praxis, som förut funnits, och förslaget i öfrigt bygger på kyrkomötets egen åsikt, att det gäller att genomföra en åtgärd, som kyrkomötet har funnit skulle kunna medföra en lättare behandling av vissa frågor. Genom denna förändring tar man icke bort något av grundligheten i frågornas behandling och icke heller möjligheten för den prästerliga avdelningen att avge ett eget yttrande.

Jag finner för min del, att vilka åsikter man än må hava om kyrkomötet, borde man kunna vara ense om att icke resa alltför stort motstånd mot denna förändring. De, som hysa större sympatier för kyrkomötet, kunna ju alltid tänka på att det är kyrkomötet självt, som har begärt förändringen. Kyrkomötet, som väl bör kunna pröva sina egna angelägenheter och se vad som är mest praktiskt, har ansett, att detta vore en åtgärd att anbefalla. Det finns väl föga anledning att från den sidan, i likhet med en reservant i konstitutionsutskottet, som icke tillhör denna kammare, visa sig mera konungsk än konungen själv.

De åter, som icke med alltför stora sympatier se på kyrkomötet och dess förhandlingar, böra väl i allt fall i detta förslag se ett livstecken från kyrkomötets sida. Det gäller ju frågan om att lekmännen redan från början skola få taga del i förhandlingarna, och att den prästerliga avdelningen i viss mån skall avstå ifrån att i varje fall yttra sin särskilda mening.

Den föregående ärade talaren såg en viss fara däruti, att om förslaget antoges, skulle också en ändring i kyrkomötets arbetsordning utan vidare komma till stånd enligt kyrkomötets beslut, vilken ändring även innebar att ärkebiskopen skulle bli självskriven ordförande i det nya utskottet och ställde jämförelser mellan ärkebiskopen och vår talman. Men man får väl därutinnan icke direkt göra jämförelser mellan ärkebiskopen och en talman, som tillsatts på grund av valmanskårens direkta val. Vi böra tänka på att ärkebiskopen intager en särskild ställning i kyrkomötet. Han får t. ex. deltaga i omröstningar, och man kan icke precis sätta likhetstecken mellan honom och en talman i riksdagen. I detta fall blir det på det sättet, att när ärkebiskopen kommer att sitta som ordförande i ett beredningsutskott, som skall avgiva yttranden i vissa frågor, är detta utskott endast en efterträdare till den prästerliga avdelningen, som förr hade att utan vidare avgiva sina yttranden, och där han förut var ordförande.

Skulle vi nu avslå kyrkomötets av Kungl. Maj:t biträdda framställning, kunna vi vara ganska förvissade om att kyrkomötet ändock skulle söka att genom ändring av arbetsordningen komma till ett resultat, som vore ungefär likartat med detta. Det är givet, att kyrkomötet icke kan frantaga den prä-

*Om ändrad
lydelse av § 10
i förordningen
ang. allmänt
kyrkomöte.
(Forts.)*

sterliga avdelningen dess rättighet enligt kyrkomötesförordningen, men det kan säkerligen ordna de praktiska utskottsförhandlingarna så, att det endast blir ett proforma utlåtande, som avgives av den prästerliga avdelningen, och att själva handläggningen av frågorna kommer att ske ungefär på det sätt, som nu är föreslaget.

Herr talman! Jag skall be att med dessa få ord få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bäckström, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppräsningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

*Ang.
anslag till
restaurering
av Ekshärads
församlings
kyrkobyggnad.*

Å föredragningslistan fanns härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrkobyggnad.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen den 31 december 1925 dagtecknad, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 30, hemställde utskottet, att riksdagen för sin del måtte medgiva, att av inflytande eller redan influtna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen finge under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av församlingens kyrkobyggnad.

Reservation hade emellertid avgivits av herr *Olsson* i Kullenbergstorp.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag i förestående ärende avgivit en blank reservation men tiden varit så knapp tillmätt, att jag icke kunnat utforma densamma, skall jag be att nu, då frågan företagits till avgörande, få närmare utveckla min mening.

Detta ärende gäller Ekshärads församling i Värmlands län, och Kungl. Maj:t föreslår, att hela kostnaden för dess kyrkobyggnadsrestaurering skall utgå ur kyrkofonden. Jag har funnit detta tillvägagångssätt anmärkningsvärt, ty, såvitt jag kan förstå, innebär detta, att därigenom utplånas den för-

samlingen vanligen åliggande skyldigheten att bygga och underhålla sin kyrka. Jag hade kunnat förstå detta, om det här hade gällt en synnerligen betydande kyrka, som utmärkte sig i byggnads- eller annat hänseende, att församlingen då fått bidrag till kostnaderna för restaureringen, men att helt och hållet lyfta bort församlingens skyldighet och omtanke om sin kyrka finner jag icke vara tillrädligt.

*Ang.
anslag till
restaurering
av Ekshärads
församlings
kyrkobyggnad.
(Forts.)*

Nu återopas i Kungl. Maj:ts proposition det förhållandet, att till det forna prästbostället hörde en stor utskog, att församlingen processat med Kungl. Maj:t och Kronan eller kyrkofonden om äganderätten till denna utskog, och att församlingen tappat i alla instanserna. Det är då svårt att se, att detta skulle vara en särskild anledning för att man nu skulle visa sig så generös mot denna församling. Eljest brukar det vara så, att om man processar och tappar målet, brukar icke motparten bliva tacksam för att man gått den vägen. Jag skulle åtminstone funnit det mera förklarligt, om församlingen icke processat. Det får jag lov att säga.

Sedan har ärendet avancerat, så att byggnadsstyrelsen hörts, och då har det märkvärdiga inträffat, kan man säga, att byggnadsstyrelsen ansett kostnadsförslaget väl drygt tilltaget. Det är icke ofta man hör sådant från det hållet, så att detta kostnadsförslag måtte ha beräknats i överkant, då byggnadsstyrelsen så utlåter sig.

Man brukar oftast framhålla, särskilt i statsutskottet och här i kammaren, att man är litet rädd för konsekvenserna. Ja, jag kan icke se annat än det att det verkligen kan uppstå betänkliga konsekvenser, när det gäller sådana större kyrkoreparationer, åtminstone om till respektive kyrkoboställen förut funnits skogar. Jag tror dock, att faran icke är så stor i de fall, där det gällt indragning till kyrkofonden av åkerjord. Ty då tror jag icke, att församlingen i verkligheten tänker på att hos Kungl. Maj:t begära att få anslag till hela underhållskostnaden för kyrkan, och ännu mindre tror jag, att Kungl. Maj:t skulle bifalla ett sådant krav. Jag kan icke förstå, varför ett indragande till kyrkofonden av skogsinkomster skulle predestinera till att en församling, som hade skogar, skulle behandlas på ett bättre sätt än sådana församlingar, där till kyrkofonden indragits andra inkomster än inkomster av skog.

Det har också förvånat mig en liten smula, att man för detta ändamål velat anlita just kyrkofonden. Denna fond plägar ju annars anses vara en slags utjämningsanstalt för de prästerliga lönerna. Är det så, att inkomsten från pastorat är större än församlingens utgifter till prästerskapets avlöning, så går överskottet in till kyrkofonden, och å andra sidan om prästlönen icke räcker till, får kyrkofonden fylla ut. Kyrkofonden är sålunda en slags prästlöneutjämningsanstalt. Mig veterligen har fonden icke tillförene, åtminstone icke i någon vidare mån, använts till sådant ändamål som till reparations- eller restaurationskostnader för en kyrka. Det må nu vara härmed hur som helst, men jag har dock ansett, att det är synnerligen viktigt, att man icke går in för att lämna ett anslag till hela restaurationskostnaden, ty det är ändå en stor principiell skillnad mellan att allenast lämna ett bidrag eller taga hela kostnaden på ryggen. När jag vidare ser på uppgifterna om vad denna församling har att betala i kommunalskatt, finner jag, att denna församling icke har det värre än någon annan. Den är icke alls någon utomordentligt hårt belastad församling.

Såsom jag nu ser på ärendet, har jag icke kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag i denna del, och därför ber jag, herr talman, att få yrka, att riksdagen för sin del må medgiva, att av inflytande eller redan influtna, men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen må under de villkor, Kungl. Maj:t

Ang.
anslag till
restaurering
av Ekshärads
församlings
kyrkobyggnad.
(Forts.)

kan finna skäl föreskriva, såsom bidrag utgå ett anslag av högst 75,000 kronor för restaurering av församlingens kyrkobyggnad.

I anslutning härtill yrkar jag, att följande motivering måtte av kammaren godkännas: Då på sätt Kungl. Maj:t föreslagit hela kostnaden för restaurering av Ekshärads församlings kyrkobyggnad skulle utgå av medel, som eljest tillföras kyrkofonden, avlyftes härigenom helt från församlingen densamma åliggande skyldighet att underhålla sin kyrka. Då sådan skyldighet åligger rikets församlingar i gemen, skulle sålunda med bifall till Kungl. Maj:ts förslag nu en helt ny princip komma i tillämpning, så mycket betänkligare som kyrkofonden icke är avsedd för ändamål, varom här är fråga. Därest emellertid en avvikelse från regeln angående skyldighet att underhålla kyrkobyggnad i vissa fall torde böra medgivas, synes församlingens skyldighet härutinnan icke böra helt och hållet utplånas, utan torde allenast en del av restaureringskostnaden böra bestridas av kyrkofondens medel. I nu föreliggande fall synes ett bidrag av 75,000 kronor vara väl tillmätt.

I detta anförande instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag ber att få erinra de herrar, som här äro närvarande, om att det är synnerligen starka billighetsskäl, som tala för denna framställning, och att kyrkomötet, som väl i främsta rummet borde se till att icke kyrkofondens tillgångar användas på obehörigt sätt, också har bifallit framställningen, vilket gör, att jag som sagt tillåter mig hemställa, att kammaren måtte bifalla statsutskottets hemställan.

Med herr Rydén förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Olsson i Kullenbergstorp under överläggningen framställda yrkandet, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Ang.
förbättrade
lokaler för
musikaliska
akademien.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anordnande av förbättrade lokaler för musikaliska akademien, yttrade:

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att söka åstadkomma någon förändring i det förslag, som ett enhälligt utskott här har kommit till, utan för att uttala mina betänkligheter över att man vidtager sådana åtgärder, som enligt mitt förmenande kunde tåla vid ett uppskov. Man har ju från regeringshåll i år lagt fram en önskelista för riksdagen, som de flesta anse innebära alldeles tillräckliga utgifter, och å andra sidan har det från riksdagens ledamöter i båda kamrarna framkommit stora önskelistor, vilka av många anses rätt betänkliga, eftersom man ju måste föra en sparsamhetspolitik. Jag kan dock icke annat än ställa mig på den ståndpunkten, att en hel del av de önskemål, som framlagts av riksdagens ledamöter, ha stort fog för sig, men naturligtvis äro utsikterna ganska små att få dem igenom, om man till punkt och pricka skall följa regeringens förslag. Under sådana förhållanden anser jag, att det nu föreliggande förslaget om utvidgning och förbättring av musikaliska akademiens lokaler genom inköp av en fastighet är ett ärende, som kunde tålt vid ett uppskov.

Jag har under många år med en viss ängslan sett, hur staten har gjort det ena stora inköpet i Stockholm efter det andra till, kan jag säga, oskäligen höga priser. Man kan naturligtvis tänka sig, att statsutskottet nu har förordat detta inköp, därför att tidpunkten skulle vara särskilt förmånlig. Ja, det är ju en vanlig historia. Vid varje liknande anslagskrav uttalas den meningen, att nu är det ett lämpligt tillfälle, och försummas det, kan man kanske icke åstadkomma något.

Jag hyser som sagt den livliga övertygelsen, att ett uppskov med en fråga av denna art väl kunde motiveras, då jag är säker om att många av de önskemål, som ha framkommit i riksdagen, icke komma att bli tillgodosedda, ehuru de kunna vara mer värda att beaktas.

Då som jag sade, herr talman, det icke torde finnas några utsikter att få en ändring till stånd, skall jag icke framställa något yrkande. Jag har med det anförda endast velat uttala mina betänkligheter mot att sådana frågor, som egentligen kunna tåla vid ett uppskov, föras fram i förgrunden, under det att många andra behjärtansvärda frågor, t. ex. att råda bot på den stora arbetslösheten och mycket annat, kanhända få stå tillbaka.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall be att få meddela herr Osberg, vilket han för övrigt skulle kunna finna av utskottets utlåtande, att den avdelning i statsutskottet, som har förberett detta ärende, har varit och sett på de nuvarande lokalerna, och vi måste alla utan undantag erkänna, att det måste göras något åt musikaliska akademiens lokalfråga. Vi måste också erkänna, att i förhållande till läget med mera sådant, som jag icke här skall gå in på, var inköpet, sådant det nu föreslagits av Kungl. Maj:t, av den beskaffenhet, att vi icke kunde sätta oss emot det. Det är helt enkelt så, för att uttrycka mig kort, att den fastighet, som det här är fråga om att köpa in, är fördelaktigare i statens hand än vad den någonsin kan bli i enskild hand, just på grund av tomtens beskaffenhet och den nära anslutningen till den förutvarande fastigheten.

Jag vill sluta med att säga, att jag hoppas, att den lösning, som nu har föreslagits av Kungl. Maj:t och biträts av statsutskottet, och som varit påkallad i tjugo år, i dag skall vinna kammarens bifall.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmelser rörande de statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket och postverket tillhöriga förnyelsefonder; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

*Ang.
förbättrade
lokaler för
musikaliska
akademien.
(Forts.)*

§ 7.

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.

Vidare upptogs till behandling sammansatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående lönereglering för vissa professorer m. fl. ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t med åberopande av statsrådsprotokoll över socialärenden (punkten 44), över ecklesiastikärenden (punkterna 20 och 90) samt över jordbruksärenden (punkterna 7, 47, 50, 106 och 109), för riksdagen framlagt förslag angående lönereglering för befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, naturhistoriska riksmuseet, tekniska högskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, veterinärhögskolan, statens veterinärbakteriologiska anstalt, skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt.

Nämnda förslag innebar bland annat, att vissa befattningshavare, vilka före 1925 års lönereglering för universiteten och karolinska institutet voro i avlöningshänseende likställda med universitetsprofessorer, icke skulle erhålla den löneställning, som riksdagen år 1925 beslöt i fråga om professorerna vid universiteten, utan skulle hänföras till lönegraden B 30 i avlöningsreglementet för statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila förvaltningen. Dessa befattningshavare voro: vid statens bakteriologiska laboratorium 1 föreståndare, vid statens rättskemiska laboratorium 1 föreståndare, vid naturhistoriska riksmuseet 8 professorer och avdelningsföreståndare, vid tekniska högskolan 34 professorer, vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet 6 avdelningsföreståndare, vid veterinärhögskolan 8 professorer, vid statens veterinärbakteriologiska anstalt 1 föreståndare, vid skogshögskolan 4 professorer och vid statens skogsförsöksanstalt 3 avdelningsföreståndare.

I samband med förevarande framställning, vilken överlämnats till behandling av sammansatta stats- och jordbruksutskottet, hade utskottet jämväl förehått

dels följande till statsutskottet remitterade motioner, nämligen

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wohlin m. fl.* (nr 76) och den andra inom andra kammaren av herr *af Ekenstam m. fl.* (nr 97), däri hemstälts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln punkt 32 gjorda framställning, måtte besluta, att intendenterna vid riksmuseet vid den nu förestående löneregleringen skulle i lönehänseende likställas med professorerna vid rikets universitet; samt

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *von Sydow* och *von Sneidern* (nr 43) och den andra inom andra kammaren av herr *Nylander m. fl.* (nr 85), däri hemstälts, att riksdagen täcktes besluta, bland annat, att, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition vad beträffade tekniska högskolans professorers uppförande i avlöningsklass B 30, dessa professorer i stället skulle uppföras i samma löneklass som professorerna vid rikets universitet och det karolinska mediko-kirurgiska institutet;

dels ock följande till jordbruksutskottet remitterade motioner, nämligen

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sederholm m. fl.* (nr 143) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindman m. fl.* (nr 134), däri hemstälts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att i löne- och pensionshänseende professorer och avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens skogsför-

söksanstalt, skogshögskolan, veterinärhögskolan och veterinärbakteriologiska anstalten såväl som lantbruksakademiens sekreterare måtte likställas med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet; samt

en inom första kammaren av herrar *Vennersten* och *von Sneidern* väckt motion (nr 92), däri föreslagits, att riksdagen vid blivande beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lönereglering för veterinärhögskolan måtte vidtaga sådana ändringar i vad Kungl. Maj:t föreslagit, att högskolans professorer i löne- och pensionshänseende bleve likställda med professorerna vid rikets universitet och karolinska institutet.

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

I *punkten 1* av förevarande utlåtande hemställde utskottet, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Wohllins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I: 76 och II: 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 43 och II: 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 143 och II: 134), ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I: 92), besluta,

a) att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle, med undantag dock för de tilläggsbestämmelser eller avvikelser från avlöningsreglementet, varom beslut kunde komma att fattas av 1926 års riksdag, äga tillämpning å följande befattningshavare:

föreståndare vid statens bakteriologiska laboratorium,
föreståndare vid statens rättskemiska laboratorium,
professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,
professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet,
professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan, och
avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt; samt

b) att i a) omnämnd befattningshavare skulle hänföras till avlöningsreglementets lönegrad B 30.

Uti *punkten 2* anmälde utskottet, att i samband med avgivande av utlåtande i fråga om staterna för de högskolor och institutioner, vid vilka de under föregående punkt omnämnda befattningshavare vore knutna, komme att från vederbörande utskott förslag avlätas dels beträffande antalet befattningshavare av nu ifrågavarande slag, dels ock i fråga om de särskilda bestämmelser, vilka såsom tillägg till avlöningsreglementet kunde komma att för de särskilda fallen erfordras.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Sederholm* och *Hedlund* i Häste, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wohllins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I: 76 och II: 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 43 och II: 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 143 och II: 134) ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I: 92), besluta, att följande befattningshavare skulle i löne- och pensionshänseende vara likställda med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet, nämligen:

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,
professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet å jordbruks-
området,
professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan,
avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt, ävensom
lantbruksakademiens sekreterare;

av herrar *Oscar Olsson* och *Elof B. Andersson*, vilka ansett, att utskottets
motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse; samt

av herr *Lindskog*.

Punkten 1 föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Hedlund* i Häste: Herr talman, mina herrar! Som jag deltagit i be-
handlingen av detta ärende inom det sammansatta utskottet och på grund av
den uppfattning, jag erhållit vid genomläsandet av Kungl. Maj:ts proposition
och de i ämnet väckta motionerna liksom även av de överläggningar, som där-
vid ha ägt rum, har kommit till det resultatet, att jag icke kunde biträda pro-
positionen utan måste ansluta mig till det yrkande, som framställts i en hel del
motioner, skall jag be att få något närmare beröra saken.

Det är givet, att det är endast synnerligen tvingande skäl, som kunna förmå
en riksdagsman att i dessa tider, när det gäller en lönereglering, gå utöver vad
Kungl. Maj:t har föreslagit. Det är också först efter ett synnerligt noggrant
övervägande av de olika skäl, som föreligga i detta avseende, som jag för min
del måst gå emot propositionen. Det gäller ju här så synnerligen viktiga och
betydelsefulla områden för hela vårt land som vårt jordbruk, vårt skogsbruk
och vår industri. Alla torde nog erkänna, att under de senaste åren en oerhörd
utveckling har ägt rum på alla dessa områden, och att denna utveckling i mångt
och mycket har berott på naturvetenskapernas tillämpning på detta det prak-
tiska livets olika områden. De ekonomiska fördelar och de resultat, som där-
igenom ha vunnits och ernåtts för vårt land, äro alldeles ofantligt stora. Man
ställer ju också synnerligen stora krav på dessa befattningshavare. Jag finner
för min del det vara en föråldrad uppfattning, att vi skola ställa dessa det
praktiska livets män såsom lärare och forskare på ett lägre plan än de rent
vetenskapliga forskarna vid våra universitet. Ungefär hälften av vårt lands
befolkning har ju sin utkomst av jordbruk och skogsbruk. Det gäller sålunda
här synnerligen stora värden. Och tänka vi på industrien, har ju den under
de senaste åren utvecklats så, att det är endast tack vare högt stående forskar-
gärning, som vi haft några möjligheter att följa med i den hårda konkurrens,
som nu råder. Det synes därför åtminstone mig vara av synnerligen stor vikt,
att man alltjämt främjar utvecklingen på dessa områden. Om jag tar den
institution, som jag personligen bäst känner, nämligen centralanstalten för för-
söksväsendet på jordbruksområdet, så står det redan i det reglemente, som ut-
färdades för denna anstalt år 1906, att denna försöksanstalt har till uppgift
att genom att i olika delar av landet anordna systematiska försök och genom
vetenskapliga undersökningar utreda för lantbruket och dess binärningar viktiga
praktiska frågor. Där är ju fastslaget, att det är en rent vetenskaplig verksam-
het det gäller, och jag kan icke finna annat, än att dessa befattningshavare
måste jämföras med de vetenskapsmän, som äro knutna till våra universitet
och Karolinska institutet. Ser man på de olika uppgifter, som de olika avdel-
ningarna vid ovannämnda anstalt ha, så är det ju att utreda vårt jordbruks

ställning i olika avseenden. Det är våra husdjur och odlade växter, det gäller, och deras förädling. Det gäller att försöka få fram hjälpmedel mot olika växtsjukdomar och dylikt samt därigenom söka åstadkomma en ökad produktion och en förbilligad produktion.

Jag kan icke påstå annat, än att utskottet har beaktat den betydelse, som dessa institutioner ha, då det säger, att det är vissa beaktansvärda synpunkter, som blivit i motionerna framförda till förmån för kravet på likställighet i lönehänseende mellan universitetsprofessorer och vissa av här berörda befattningshavare. Utskottet säger också, att på åtskilliga av dem ställas kompetenskrav, som kunna jämföras med eller närma sig de för universitetsprofessorerna gällande, och likaledes erkänner utskottet, att de ha en för det vetenskapliga livet eller det praktiska arbetet synnerligen betydelsefull uppgift. Jag vill också taga fasta på ett annat yttrande, som utskottet har, och det är när utskottet säger, att den omständigheten, att universitetsprofessorerna placeras i något förmånligare ställning, icke innebär ett underskattande av den vikt och betydelse för landet, som befattningshavarna vid de institutioner och högskolor, varom nu är fråga, hava och alltjämt böra äga. Trots detta kommer utskottet på grund av befarade konsekvenser till det resultatet, att de icke skola jämsställas med universitetsprofessorerna. Vi ha för vår del, herr Sederholm i första kammaren och jag, icke kunnat vara med på detta utan i avgiven reservation yrkat, att ifrågakvarande befattningshavare skulle likställas i lönehänseende med professorerna vid universiteten. I vår reservation hava vi emellertid icke kunnat upptaga tvenne befattningshavare, som förut varit likställda med universitetsprofessorerna, på grund av att ingen motion avgivits beträffande dem, och därför skall jag sedermera be att få yrka, att även dessa tagas med (likställas med universitetsprofessorerna).

Det förnämsta skälet, varför man väl måste anse, att dessa befattningshavare böra erhålla samma avlöningsförmåner som universitetsprofessorerna, är den likställighet med universitetsprofessorerna, som de förut haft. Man bryter nu mot denna praxis, när man på detta sätt ställer dem i en lägre löneklass. Att det vidare är en rent vetenskaplig forskning, som bedrives vid dessa högskolor och institutioner, torde väl vara erkänt. Betydelsen av detta arbete för hela vårt land kan väl ingen underkänna, utan tvärtom måste man säga, att den är av den allra mest vitala betydelse för hela vårt lands utveckling i materiellt och kulturellt avseende. Det är en synnerligen stark livaktighet, som gör sig gällande vid dessa institutioner, och det forskningsarbete, som bedrives där, måste mer och mer fördjupas, ökas och specialiseras, för att man skall nå fram till ett verkligt resultat. För att då under alla förhållanden kunna vid de olika ganska specialiserade uppgifter, som åligga dessa befattningshavare, bibehålla de forskare och vetenskapsmän, vi lyckats erhålla på dessa platser, så att dessa icke bliva övergångsplatser, som de lämna för att övergå till universiteten, är det av utomordentlig betydelse, att de i lönehänseende ställas på samma plan som universitetsprofessorerna.

Jag skall till slut be att få yrka bifall till den av herr Sederholm och mig avgivna reservationen, därvid jag ber att efter lantbruksakademiens sekreterare få lägga till de två befattningshavare, som vi icke kunnat taga med i reservationen, på så sätt att beträffande föreståndaren vid statens bakteriologiska laboratorium och föreståndaren vid statens rättskemiska laboratorium bifalles, vad utskottet föreslagit. Det bör ju, om reservationen i övrigt går igenom, rättvisligen bli en ändring även i dessas avlöningsförhållanden, men då inga motioner föreligga, har jag ingen annan möjlighet än att göra detta yrkande.

Jag skall sålunda be att få yrka bifall till den av herr Sederholm och mig avgivna reservationen med det tillägg, som jag nu tillåtit mig göra.

Ang.
lönerreglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Herr Lindskog: Herr talman! För var och en, som har sökt att grundligt sätta sig in i alla de akter, som höra till denna fråga, torde det vara fullkomligt klart, att frågan är lika betydelsefull, som den är svårlöst. Det har framförts och kan framföras utomordentligt vägande skäl både för den ena ståndpunkten och för den andra, och när man läser såväl utskottsbetänkandet som reservationerna, är det icke utan, att man får en ganska bestämd känsla av att utskottsmajoriteten liksom de två huvudreservanterna icke äro fullkomligt säkra på sin ställning och icke ha fullkomligt den uppfattningen, att all rättvisa är gjord åt alla håll.

Ja, det är över huvud taget ytterligt svårt att, när det gäller en lång serie av befattningshavare, där den ena gruppen liksom sluter alldeles tätt intill den andra, komma med ett bestämt och positivt förslag. Det är en lång serie, där övergången från ena gruppen till den andra ofta är nästan omärklig, och därför förstår man så innerligen lätt både utskottsmajoriteten och de två huvudreservanterna, när de gått på linjen allt eller intet: antingen skola alla ha eller också skall ingen ha. För min del tillåter jag mig, herr talman, att ändå framställa en undran, om en dylik tankegång trots allt är fullt berättigad. Om vi ha, som jag tror att vi ha i nu föreliggande fall, en lång kontinuerlig serie, där man har en alldeles bestämd känsla av att på den ena ytterkanten finnas de starkaste skälen för att höja upp vissa grupper till likställighet med universitetsprofessorerna, under det att på den andra ytterkanten de starka skälen icke våga åt det hållet utan åt raka motsatsen, då, menar jag, måste man till sist ändå söka finna ut en bestämd princip, som delar upp hela denna långa linje och delar upp den bestämt i två grupper. Det är givet, att det i själva gränsytan kan komma att finnas svårigheter och uppstå orättvisor, och man kan ju säga, att när den ena gruppen skall in, varför skall icke då den andra in. Men jag ställer mig på den ståndpunkten, att det i så fall är bättre, att orättvisan drabbar en enda liten grupp, som kanske befinner sig i gränsytan, än att den kanske drabbar halva antalet grupper. Orättvisor vid löneregleringar kommer man för övrigt aldrig ifrån. Det är alldeles omöjligt att vara fullkomligt salomonisk, när det gäller löneregleringar, och så är det också här.

Nog tror jag, att utskottets medlemmar haft en viss känsla av att här med utskottsmajoritetens förslag sker en viss orättvisa mot intendenterna i vårt riksmuseum, som dock faktiskt i stort sett äro likställda med våra universitetsprofessorer. Jag skulle också till samma grupp vilja hänföra till exempel tekniska högskolans professorer, under det att jag å andra sidan har mycket svårt att förstå de två högerreservanterna, då de ställa sekreterarna i lantbruksakademien på samma ståndpunkt. Dessa reservanter ha faktiskt icke i motionerna eller i reservationen anfört andra skäl, än att det har rätt likställighet förut. D. v. s. de handla i dag tvärt emot de uttalanden, som riksdagen hade i föl, då den sade ifrån, att universitetsprofessorernas uppflyttning i lönehänsesende icke finge vara prejudicerande för kommande löneregleringar på andra håll. På samma sätt skulle jag om det i övrigt så högt stående veterinärinstitutet vilja säga, att då ecklesiastikministern dock så sent som 1920 förklarar, att det för honom var otvivelaktigt, att dess professorer borde vara fullt likställda med farmaceutiska institutets professorer, så kan jag icke få för mig, att de 5 å 6 år efteråt skulle vara mogna att, samtidigt som ecklesiastikministern och Kungl. Maj:t föreslagit farmaceutiska institutets professorer i klass B 28, höjas icke blott till B 30, som naturligtvis är berättigat, utan också till universitetsprofessorernas klass.

Jag kan sålunda icke här ställa mig varken på ståndpunkten allt eller på ståndpunkten intet, utan jag har, ehuru jag medger, att det varit förenat med synnerligen stora svårigheter för mig härvidlag, sökt finna en gränslinje för att dela upp här ifrågakvarande befattningshavare i två olika grupper. Här-

vidlag kan man ju lägga tonvikten på en mera poängterad välvilja och frikostighet eller också lägga tonvikten på en mera poängterad sparsamhet och försiktighet, och fastän jag ju vet, att kammarens och riksdagens ledamöter personligen mera äro fallna för välvilja och frikostighet, så vet jag å andra sidan av vissa erfarenheter, att när det gäller lönefrågor och vissa anslagskrav, äro de tacksamma, om man lägger tonvikten på sparsamhet och försiktighet. Därför har jag också tyckt, att man bör gå på den linjen. Jag har då sökt finna ut, hur man skulle kunna vara så försiktig som möjligt — hur man skulle kunna ställa sig på den säkra sidan i denna fråga.

Nu är det så, att ecklesiastikministern i fjolårets kungl. proposition, samtidigt som han lade fram universitetsprofessorernas lönefråga, gjorde det uttalandet, att han tänkte låta verkställa en utredning genom tillkallade sakkunniga för att klara ut dessa svåra frågor beträffande alla fackhögskolor. En dylik utredning har emellertid i år icke framlagts. Jag vill icke rikta något klander mot ecklesiastikministern men blott yttra ett livligt beklagande av att en sådan utredning icke har skett. Jag inser mycket väl, vilka motiven ha varit för ecklesiastikministern härvidlag. Dessa motiv hava naturligtvis förelagat i det uttalande, som statsutskottet och riksdagen gjorde i fjol, nämligen att »universitetsprofessorerna borde stå i en särställning» och att icke det i fjol fattade beslutet »finge tagas till intäkt för anspråk, som kunna framkomma från håll, som förut varit med universitetsprofessorerna likställda». Men jag kan å andra sidan icke fatta riksdagens beslut i fjol på samma sätt, som ecklesiastikministern tydligen har gjort. Vad angår riksdagens uttalande, att beslutet icke finge tagas till intäkt för anspråk från annat håll, har jag för min del fattat det snarast så, att därmed skulle lämnas en fri och obunden prövning åt riksdagen att med hänsyn till varje enskilt fall fatta sitt beslut. Och med avseende på den särställning, som riksdagen i fjol beslöt åt universitetsprofessorerna, vill jag påminna om, att även ecklesiastikministern i fjolårets kungl. proposition talade om den särställning, som han där ämnade åt universitetsprofessorerna. Sålunda har riksdagen endast understrukit denna särställning. Detta hade sålunda icke behövt medföra någon ändring i ecklesiastikministerns ställning med avseende på kravet på ny utredning.

Då jag nu sålunda måste med beklagande konstatera — jag säger än en gång utan klander men med beklagande — att ecklesiastikministern tydligen med hänsyn till den tolkning, han givit åt riksdagens beslut, icke har verkställt någon sådan utredning, har jag sett mig om efter en objektiv linje, som man skulle kunna gå på, och efter en utredning, som kunde vara tillfredsställande. Den enda verkliga utredning, som då har stått mig till buds, är löneregléringskommitténs utlåtande, och för att fullkomligt vara på den säkra sidan, har jag tänkt mig, att rörande de grupper, om vilka löneregléringskommittén enhälligt och utan tvekan har sagt, att den anser, att de borde vara likställda med universitetsprofessorerna, borde det egentligen icke behöva råda så stor tvekan, att man borde flytta upp dem till likställighet med universitetsprofessorerna. Det är intendenterna vid riksmuseet, det är tekniska högskolans professorer, det är föreståndarna för anstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, och det är föreståndarna vid statens skogsförsöksanstalt. Jag medger, att denna ståndpunkt naturligtvis är i viss mån angripbar, ty man kan genast hugga in och säga: när den gruppen kommer med varför då icke nästa grupp också? Men man måste göra en dylik skillnad, om man icke skall gå ned undan för undan och komma till den ena befattningshavaren efter den andra, som icke hör dit.

Om jag nu till sist även går in på de sakskalet, som tala för en sådan gruppering, kan jag fatta mig mycket kort, ty jag vet att inlägg från många håll komma att göras under kammarens diskussion, som lägga fram dessa sakskalet.

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Jag vill då betona, att jag å ena sidan ingalunda vill förneka, att det ligger en viss riktighet i utskottsmajoritetens motivering, när den lägger tonvikten på den långa och svåra befördringsvägen för universitetsprofessorerna. Till detta finns, det måste rättvisligen sägas, icke full motsvarighet inom fackhögskolorna. Jag lägger största vikt vid detta skäl. Men jag måste också i viss mån vitsorda riktigheten då utskottet säger, att universitetsprofessorerna ju föra fram sina alumner till större vetenskaplig utbildning än inom fackhögskolorna.

Emellertid, mot dessa av mig nu framdragna skäl, vilkas berättigande jag sålunda delvis erkänner, finns det andra, som tala för den andra ståndpunkten. Här skall jag blott taga ett exempel ur dessa grupper, nämligen tekniska högskolans professorer. Jag vill inte speciellt trycka på den faktor, som herr Hedlund i Häste nyss har framdragit, nämligen den utomordentliga betydelsen för vårt näringsliv och vår industri av denna anstalt. Naturligtvis är det en faktor, som är att fästa sig vid, och det vare långt ifrån mig att vilja underkänna den utomordentliga betydelsen i praktiskt avseende av alla dessa anstalter — tvärtom, den kan inte överdrivas. Men man får naturligtvis inte betrakta detta som den enda avgörande faktorn, ty då kommer man in på alldeles oöverstigliga svårigheter. Däremot vill jag säga, att om man till denna stora betydelse lägger den faktiska svårighet, som skulle uppstå om det skulle gälla att på ett tillfredsställande sätt rekrytera professorsstolarna vid t. ex. tekniska högskolan, så menar jag, att man har ett utomordentligt starkt vägande skäl. Och visserligen kan sägas, att vid tekniska högskolan framdrar man inte formellt sina alumner till den höga vetenskapliga standard som vid våra universitet, men erfarenheten har ju dock visat, att det råder en utomordentlig verksamhet även i detta avseende. Jag behöver blott påminna om de namn, som nu gå genom hela den svenska pressen och genom världspressen också, nämligen den storartade Platen-Muntersska uppfinningen på kylmaskinernas område. Detta är dock ett elevarbete, mina herrar, som har utförts vid tekniska högskolan, och som visar, vad det vetenskapliga arbetet där kan åstadkomma även bland alumnerna.

Vidare vill jag betona, hurusom det med avseende på de tekniska högskolorna inte finns något land i Europa, som ställer sina tekniska högskoleprofessorer i lägre lönegrad än universitetsprofessorerna. Det finns till och med ett land, Norge, som ställer dem högre, men där äro kanske förhållandena så pass speciella, att man inte kan göra några direkta jämförelser.

Slutligen vill jag också påpeka det efter min känsla odösa i en lönereglering, som faktiskt skulle ställa vissa av tekniska högskolans professorer i sämre löneställning än de förut hade. Man kan invända att det endast gäller någon hundrakrona eller så omkring. Men det är dock ett tråkigt sätt att lönereglera så att man sänker lönerna, och på grund av de ändrade pensionsbestämmelserna kommer i själva verket, om nu Kungl. Maj:ts förslag går igenom, ett icke så ringa antal av dessa professorer att få utkvittera cirka 500 kronor mindre per år än de nu göra.

Det är fakta sådana som dessa, som ha gjort att jag inte kan gå med på utskottsmajoritetens förslag, lika litet som jag kan gå med på de två huvudreservanternas förslag. Utan jag ber till sist, herr talman, att få framställa det förslaget, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och i anslutning till därtill väckta motioner besluta, att följande befattningshavare skola i löne- och pensionsavseende vara likställda med professorerna vid rikets universitet och Karolinska institutet, nämligen: professorer och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet, professorer vid tekniska högskolan, avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt, samt att riks-

dagen med avseende på övriga befattningshavare må följa Kungl. Maj:ts proposition.

Herr *Andrén* instämde häruti.

*Ang.
lönerreglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Herr *Nylander*: Herr talman! Såsom den föregående talaren framhållit tycks det vara riksdagsbeslutet av i fjol, som skrämt utskottsmajoriteten i år från att gå med på bl. a. den av mig och några andra här i kammaren väckta motionen angående professorernas vid tekniska högskolan ställning. Även om riksdagen i fjol fattade beslut med en motivering av antydd art, så hade man i alla fall redan då tydligen på känn att vissa krav, sådana som vi här framställt, måste anses vara berättigade, då det nämligen bland annat står i utskottsbetänkandet, att riksdagen ej var blind för de invändningar, som från konsekvensernas synpunkt kunde resas mot det då föreliggande förslaget. Sammansatta stats- och jordbruksutskottet har synbarligen i år också haft en känsla av, att härvidlag i vissa fall ej rättvisa skipas, i det att utskottet säger, att »utskottet vill icke bestrida, att vissa beaktansvärda synpunkter blivit i motionerna framförda till förmån för kravet på likställighet i lönhänseende mellan universitetsprofessorer och vissa här berörda befattningshavare. På åtskilliga av dem ställas kompetenskrav, som kunna jämföras med eller närma sig de för universitetsprofessorerna gällande, och i många fall torde man få anse, att här förevarande befattningshavare hava en för det vetenskapliga livet eller det praktiska arbetet synnerligen betydelsefull uppgift.» Så säger utskottet. Vad som här anförts gäller, vill jag som motionär framhålla, i särskilt hög grad tekniska högskolan. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är också inne på samma tankegång, då han på sidan 358 i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln säger, att han »ingalunda vill förneka, att mellan universiteten och karolinska institutet, å ena sidan, samt tekniska högskolan och vissa andra vetenskapliga institutioner, å andra sidan, i flera avseenden finnas rätt så stora likheter, vilka i sin mån tala för ett jämställande i avlöningshänseende mellan professorerna vid nämnda institutioner, och av dem bland de främsta tekniska högskolan, med professorerna vid universiteten».

Kategoriskt för tekniska högskolans professorers likställighet med universiteten i vad avser professorernas löneförmåner uttalar sig högskolornas lönerregleringskommitté, då den enhälligt yttrar följande: »Kommittén vill till en början erinra om, att enligt de för tekniska högskolan av Kungl. Maj:t den 8 april 1921 fastställda nya stadgarna vid tillsättandet av professorsbefattning vid högskolan skall iakttagas samma former, som gälla för universiteten. Då tekniska högskolans professorer i avseende på vetenskaplig skicklighet synas vara likvärdiga med universitetsprofessorerna, och då de förras undervisningskyldighet i avseende på timantal t. o. m. överstiger de senares, synes kommittén ett bibehållande av den hittillsvarande likställigheten i avlöningshänseende mellan universitetens och högskolans professorer vara fullt berättigat.»

Universitetens representant i nämnda lönerregleringskommitté, som yrkade på högre avlönning för universitetsprofessorerna, yrkade även att tekniska högskolans professorer skulle jämnställas med dessa. Det framgår alltså av detta sakkunniguttalande klart och tydligt, att man på detta håll fullt jämställer tekniska högskolans professorer med universitetens. Under sådana förhållanden finner jag för min del, att riksdagens uttalande från i fjol inte äger tillämplighet på professorerna vid tekniska högskolan och därför inte bör lägga hinder i vägen för bifall till den av mig med flera väckta motionen. Ett bifall till denna bör därför på intet sätt medföra några konsekvenser av den art, som utskottet fruktar, så mycket mer som på grund av andra skäl, till vilka jag

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

nu skall be att få övergå, professorerna vid tekniska högskolan ha en ställning, som sammanfaller med universitetsprofessorernas. Och vilka äro nu dessa andra skäl? Ett av dem är redan nämnt, nämligen att vid tillsättande av professorsbefattningarna vid tekniska högskolan skola iakttagas samma former, som vid universiteten. Med de höga fordringar, som ställas i vårt land på tekniska vetenskapsmän, förstår man, att under dylika förutsättningar endast sådana personer kunna komma i fråga, som äga djupgående teknisk vetenskaplig begåvning och insikter, vilka på detta område jämställa dem med universitetsprofessorerna. Av professorerna vid tekniska högskolan äro för övrigt en avsevärd del filosofie doktorer, och av dessa inneha en del professurer i samma ämnen, som förefinnas vid universiteten. För denna kategori gäller alltså helt och hållet den omständighet, som utskottet anfört såsom särskilt utmärkande för universitetsprofessorerna, nämligen en lång utbildningstid. De av dessa professorer som föreläsa i rent tekniska ämnen ha, efter avslutande av sina akademiska studier, utan en sådan lättnad i studierna, som förefinnas i docentstipendierna vid universiteten, måst bedriva omfattande tekniska studier jämsides med sitt dagliga arbete. Vad så till slut beträffar de professorer vid tekniska högskolan, vilka utbildats vid densamma och sålunda inte delvis vid universitet, är att märka att i vår tid, när den tekniska vetenskapen blivit så oerhört omfattande och utvecklingen av densamma går så snabbt, måste dessa professorer vid sidan av det krävande arbetet inom industrien, där de förut så gott som alla haft sin tjänst, ägna sig åt djupgående vetenskapliga forskningar på det tekniska området för att göra sig kompetenta till erhållande av professur och för att sedermera hålla sina insikter up to date. Utbildningstiden blir därför för dessa, — det vill jag invända gentemot utskottet — minst lika lång som för dem, vilka vid universitetet fullfölja sina studier upp till en hög vetenskaplig nivå. Vad för övrigt den vetenskapliga forskningen vid högskolan beträffar, förtjänar det erinras om att under ett år, nämligen tiden 1 juli 1924—30 juni 1925, utgivits ej mindre än cirka 200 avhandlingar av lärarna vid tekniska högskolan. Visserligen kan man gentemot detta invända, att icke alla dessa äro av så hög vetenskaplig halt, men detsamma gäller även de från universiteten utgående avhandlingarna. En teknisk professors huvudsakliga arbete ligger för övrigt ingalunda i författandet av vetenskapliga skrifter, men vad jag nyss omnämnt visar i alla fall hur omfattande även den delen av den vetenskapliga verksamheten vid tekniska högskolan är.

Teknikens snabba utveckling leder givetvis till, att det för industriens vidkommande mer och mer blivit ett livsproblem att till sig draga så goda vetenskapligt utbildade ingenjörer som möjligt. Härigenom har självklart en livlig konkurrens uppstått mellan tekniska högskolan och den enskilda industrien om att till sig knyta de bästa krafterna, en konkurrens, som enligt min övertygelse blir starkare undan för undan. Tekniska högskolans förutsättningar att härvid kunna till sig draga förstklassiga krafter i konkurrensen med industrien minskas självfallet om, såsom utskottet föreslår, en sådan deklassering, om jag får använda det uttrycket, nu skall inträda, bestående i en särskilnad mellan professorerna vid tekniska högskolan och professorerna vid universiteten. Utskottsmajoriteten har visserligen vänligheten att på ett ställe i betänkandet säga, att det förhållandet, att tekniska högskolans professorer nu komma i en sämre sällning än universitetsprofessorerna, inte innebär ett underskattande av deras vikt och betydelse för landet. Ja, det är ju mycket vänligt sagt av utskottet, men jag är övertygad om att den där lilla vänligheten inte kommer att ha någon som helst betydelse såsom garanti för en fortsatt förstklassig rekrytering av lärarkrafterna vid tekniska högskolan. Att det för denna gedigna och framstående lärarkår måste kännas som en stor besvi-

kelse och som ett bittert slag att bli behandlad på det sätt, som här föreslås, torde samnerligen icke vara underligt. Genom riksdagens välvilliga anslag och enskilda gåvor — jag erinrar om att staten under senaste decenniet nedlagt cirka 9 miljoner kronor på tekniska högskolan — ha vi nu en över hela världen högt ansedd teknisk högskola, vars utveckling i vetenskapligt avseende gått snabbt framåt till nytta för vårt näringsliv och därmed för hela vårt land. Det blir under sådana förhållanden enligt mitt sätt att se en missriktad sparsamhet att nu beröva professorerna vid tekniska högskolan den jämlika ställning med universitetsprofessorerna, som de, mina herrar, *sedan femtio år innehafvt*. Därigenom minskar man otvivelaktigt förutsättningarna för att få till högskolan knutna sådana krafter, som på ett tillräckligt effektivt sätt kunna utnyttja de möjligheter, som staten och enskilda genom grundandet av själva anläggningarna skapat. Som redan herr Lindskog påpekat råder sådan likställighet mellan universitetsprofessorer och professorer vid de tekniska högskolorna i alla andra länder, även i sådana, vill jag tillägga, där betydelsen av en teknisk vetenskaplig forskning för utnyttjande av landets egna resurser icke är på långt när så stor som i Sverige.

Vad den statsfinansiella sidan av saken beträffar, vill jag understryka, att det icke gäller mer än 41,000 kronor, visserligen ett i och för sig tämligen stort belopp, men för en så viktig fråga som den här föreliggande dock lätt överkomlig.

Jag tvekar därför icke ett ögonblick att, även med beaktande av den statsfinansiella situationens krav på sparsamhet, varmt förorda den av mig och några andra väckta motionen. För var och en, som haft tillfälle att följa den internationella konkurrensen på det industriella området står det klart, att en av de viktigaste förutsättningarna för att särskilt våra kvalitetsindustrier, som i många fall vila på geniala svenska ingenjörssuppfindingar, skall kunna hävda och utveckla sin ställning å ena sidan, och å andra sidan tillfredsställa de allt mer ökade krav från de anställdas sida i ekonomiskt och socialt hänseende, är att ha tillgång till så goda och framstående ingenjörer som möjligt. Denna synpunkt har för övrigt för industriens vidkommande kraftigt understrukits i en skrivelse till utskottet från Sveriges industriförbund. Likaså har för de praktiskt utövande ingenjörernas del deras synpunkter i samma riktning kraftigt framförts av svenska teknologföreningen i en till utskottet ställd inläga. Ingenjörsvetenskapsakademien har i en skrivelse till riksdagens ledamöter påvisat vådorna av och orättvisan i ett bifall till utskottets förslag, liksom också nämnda institution framhållit betydelsen av ett högklassigt ingenjörarbete med hjälp av vetenskapliga forskningsmetoder, och den risk för dettas effektivitet, som man skulle löpa genom att ställa tekniska högskolans lärarkår i en annan klass än universitetens. I vår tid då, som jag nämnt, konkurrensen blir större och större, men samtidigt fordringarna från de arbetsanställdas sida ökas, är en av de få vägarna att kunna tillmötesgå dessa båda krav ytterligare förbättringar av tekniken. Det blir därför icke blott för arbetsgivarna, utan även för arbetarna och för hela vårt land ett önskemål, att tekniska högskolans lärarkår står på en så hög standard som möjligt. Men härutinnan löper man, som jag förut anført, enligt enstämmiga vittnesbörd från nyssnämnda auktoritativa sammanslutningar, stora risker, om man går med på utskottets förslag. Vi ha också sett hurusom tidningsorgan av olika politisk färg framhållit dessa synpunkter, och jag vädjar därför till kammaren, att även den måtte anlägga samma syn på detta viktiga problem.

Mina damer och herrar, detta ärende är såsom ingenjörsvetenskapsakademien framhåller — och vi veta att denna institution icke brukar komma med några överord — icke endast en löneregleringsfråga, utan ett vida viktigare problem med allvarliga praktiska konsekvenser för svenskt näringsliv. Med

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

hänsyn till det läge, i vilket denna fråga i sin helhet kommit genom utskottets förslag, hade jag för min del helst velat gå på avslag på Kungl. Maj:ts proposition och samtidigt föreslå en ingående ny utredning. Då jag emellertid tror mig veta, att ett sådant yrkande från min sida näppeligen skulle krönas med framgång, har jag måst taga ståndpunkt till utskottets förslag och reservationerna såsom de nu föreligga. Då jag, som jag nyss anför, skulle finna ett antagande av utskottsmajoritetens förslag synnerligen olyckligt, har jag att välja mellan de trenne reservationerna. Härvid finner jag, att i anslutning till hittills gjorda utredningar professor Lindskog intar en även formellt sett stark ställning i sin nyss här muntligen framförda reservation. Det är tyvärr sant, att även genom hans förslag full rättvisa icke skipas, och det har han också själv erkänt, men den orättvisa, som genom utskottsmajoritetens förslag skulle införas, blir i alla fall obetydligt mindre genom antagandet av professor Lindskogs reservation, vilken ju är baserad på löneregleringskommitténs yttrande. Med hänsyn härtill och på grund av de skäl jag anför, ber jag därför, herr talman, att få instämma i herr Lindskogs yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Utskottet har som redan en talare framhållit icke velat bestrida, att beaktansvärda synpunkter blivit av motionärerna anförda till förmån för likställighet i lönehänseende mellan universitetsprofessorer och vissa av de befattningshavare varom här är fråga. Även de skäl, som en föregående talare framfört, synas mig väga ganska tungt i denna fråga. Utskottet har också ansett, att för åtskilliga av dessa befattningshavare kunna ställas kompetenskrav, som tåla att jämföras med de för universitetsprofessorer gällande, och det anser vidare, att här förevarande befattningshavare hava en för det vetenskapliga livet eller det praktiska arbetet synnerligen betydelsefull uppgift. Utskottet har emellertid vidare funnit, att icke alla de professorer, om vilka nu är fråga, kunna anses vara förtjänta av den lilla blomstermålning, som utskottet nyss ägnat dem i gemen, och så kommer utskottet till den tanken, huruvida icke en uppdelning vid somliga fackhögskolor borde äga rum, så att olika löneställning tillmättes åt deras professorer, allt efter den grad av större eller mindre vetenskaplig kompetens, som dessa professorer skulle anses förtjänta av. Men utskottet överger den tanken, helt naturligt förresten, då det ju är nästan omöjligt att följa någon objektiv grund för en sådan uppdelning. Av utskottets utlåtande framgår emellertid icke, huruvida utskottet har försökt att få en sådan uppdelning till stånd på annat sätt än som utskottet, efter vad jag nyss återgav, hade tänkt sig, så att man till exempel jämförde å ena sidan samtliga professorer eller rättare sagt samtliga professorer vid en institution med samtliga professorer vid en annan institution eller fackhögskola. Resultatet, håller jag före, skulle lett utskottet in på ungefär samma tankegång som den för vilken herr Lindskog nyss har gjort sig till tolk.

Till förmån för sin uppfattning om att gränsen bör dragas mellan universitetsprofessorer och alla de övriga befattningshavarna anger utskottet den för en universitetsprofessor långvariga utbildningstiden och den höga vetenskapliga standard, som kännetecknar en universitetsprofessors elever mot slutet av deras långa utbildning. I en motion nr 97 i andra kammaren, avgiven av herr af Ekenstam m. fl., bland vilka m. fl. även jag befinner mig, har yrkats, att riksmusei intendenten borde i lönehänseende likställas med universitetsprofessorer. Samma osedvanligt långa utbildningstid, som av utskottet åberopats som ett av de starkaste skälen för universitetsprofessorernas högre löneställning, samma argument kan även riksmusei professorer anföra, och den högre vetenskapliga standard, som kännetecknar en universitetsprofessors elever mot slutet av deras långa utbildning, kännetecknar också de forskare, som under riksmusei profes-

sorers handledning förts fram till de högsta akademiska examina, och riksmusei professorer rekryteras på identiskt samma sätt som universitetsprofessorerna. Av de åtta professorer som numera finnas vid riksmuseum hava icke mindre än sex förut varit docenter, och av dessa hava tre varit det så lång tid som omkring 10 år eller därutöver. Det finnes emellertid på en punkt en bestämd skillnad mellan riksmusei professorer och universitetsprofessorerna och det är, att universitetsprofessorerna som bekant hava examineringskyldighet och föreläsningsskyldighet. Något sådant åligger icke riksmusei intendenten, men under det universitetsprofessorerna eller det stora flertalet av dem hava förmånen av tre månaders ferier under sommaren och en månads ferier till julen hava riksmusei intendenten såsom institutionsprefekter icke någon annan rätt till semester än vad varje annan ämbetsman i riket har, alltså sex veckor årligen, och jag, håller för min del före, att de 2 1/2 månadernas längre effektiv tjänstgöring om året, som riksmusei intendenten hava, väl bör kunna uppväga den skyldighet som universitetsprofessorerna hava att hålla föreläsningar och examinera. Enligt intyg, som åtfölja motionen och som äro undertecknade av samtliga universitetsprofessorer i ämnen motsvarande dem som riksmusei intendenten företräda, framhålles tydligt, att alla dessa professorer anse intendenterna vara fullt med dem jämställda i vetenskapligt hänseende. Jag vill i detta fall erinra om, att åtskilliga av riksmusei nuvarande professorer väl allmänt betraktas såsom de främsta företrädarna för sin vetenskapsgren inom vårt land. Skulle intendenterna vid riksmuseum placeras lägre i lönehänseende än universitetsprofessorerna, skulle detta bliva till en väsentlig skada för riksmusei intressen. Det skulle givetvis vålla, att dessa intendentens befattningar vid riksmuseum bleve betraktade som övergångsplatser. Ingen skulle naturligtvis vara kvar på en intendentens befattning, om en bättre avlönad universitetsprofessur stode ledig och han kunde söka och få densamma. Nu är emellertid det allra viktigaste med intendentens befattningarna, att innehavaren måste genom långvarig tjänst vinna full förtrogenhet med det oerhört rika museimaterialet, för att detta överhuvud taget skall kunna på bästa sätt utnyttjas i vetenskapligt syfte. När härtill därjämte kommer, att på grund av dyrtorrtgrupperingar skillnaden i lön för riksmusei intendenten och universitetsprofessorerna vid Lunds och Uppsala universitet skulle komma att utgöra omkring 2,500 kronor om året i reallöner till nackdel för museiintendenterna, finner jag detta vara en disproportion så pass stor, att jag för min del icke kan biträda Kungl. Maj:ts och utskottets förslag utan givetvis kommer att följa de yrkanden, som här från annat håll blivit framlagda.

Jag har nu här uteslutande hållit mig till riksmusei intendenten, men de skäl som av föregående talare hava framförts för åtskilliga andra befattningshavare finner jag för min del vara så starka, att jag icke tvekar att ansluta mig till det yrkande, som förut under diskussionen gjorts av herr Lindskog.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Det var med stort intresse jag åhörde herr Lindskogs yttrande, så mycket mera som det är först i dag som detta yrkande framkommit, och det hade ju varit skäl i att, då man intager en så stark position som herr Lindskog tyckes hava bland de ärade talarna runt omkring honom, detta yrkande framkommit i utskottet.

I vissa fall kan jag dock giva herr Lindskog rätt. Jag vill heller icke klandra Kungl. Maj:t för att den utlovade utredningen uteblivit, men jag måste likväl beklaga, att den icke föreligger, ty då kanske utskottets ställning hade blivit något annorlunda. Detta har gjort, att utskottets stora majoritet icke kunnat gå med på någon som helst uppdelning. Jag är mycket villig att erkänna, att det är av stor vikt, att på vissa områden, när det gäller vårt näringsliv, såväl vid tekniska högskolan som vid centralförsöksanstalten, de

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

som där bevaka näringslivets intressen göra det i så hög grad, att de icke böra, utan att starka skäl föreligga, ställas under universitetsprofessorerna i lön men å andra sidan vill jag erinra, vad professor Lindskog också borde tänka på, att riksdagen förra året avlät en skrivelse, i vilken herr Lindskog instämde, och däri heter det: »Då riksdagen sålunda med hänsyn till universitetens ställning funnit skäl föreligga att bifalla Kungl. Maj:ts förslag om särskilda avlöningsbestämmelser för universitetens lärare, har riksdagen samtidigt velat med styrka betona, att ett bifall till detta förslag icke får tagas till intäkt för anspråk, som kunna från andra lärarkårers sida resas i fråga om lönereglering efter de för universitetsprofessorerna ifrågasatta avlöningsgrunderna». Då teg herr professorn från universitetet, men då hade det varit skäl för honom att säga, att det som utskottet skrivit kan jag icke vara med om utan anser att även icke universitetsprofessorer böra likställas med dem. Inför detta riksdagens yttrande, kan man förstå Kungl. Maj:ts tanke att det kanske är onödigt med någon utredning. Jag kan dock icke taga tillbaka, att det varit önskligt, att en utredning kommit till stånd, och jag vågar tillägga, att, även om vi nu äro överens om att dessa 66 professorer böra flyttas upp i lönegraden B 30, det dock kan finnas skäl för att några av dessa böra flyttas ännu ett pinnhål och jämsställas med universitetsprofessorerna. Därom vill jag nu icke yttra någon bestämd mening, men jag hemställer till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, om det icke vore skäl i att vidtaga denna utredning på grund av det löfte, som riksdagen fick förra året, och om Kungl. Maj:t framlägger starka skäl för uppflyttning, så är jag förvissad om, att, även om riksdagen i dag antager utskottets förslag, man skall vinna förståelse för det berättigade i ett sådant krav.

Nu hava här olika intressen gjort sig gällande. Den siste ärade talaren har gjort sig till förespråkare för riksmuseum, och herrar Nylander och Lindskog till förespråkare för tekniska högskolan, och jag som lantman borde väl också då få ge min viktiga näringsgren ett handtag. Varför skulle icke jordbrukets märkesmän vara med, och varför skulle icke centralanstalten få ett ord med i laget? Visserligen har herr Lindskog yrkat på grund av löneregleringskommitténs förslag, att några skulle tagas med, men jag tror man bör varna för det yrkandet och för att under en tillfällig stämning taga ställning till, vilka som böra flyttas upp eller icke. Jag är icke alldeles säker på att man icke utan vidare kan följa löneregleringskommittén. Jag tror att om en höjning skall ske, måste det föreligga en utredning, som kan framlägga verkliga skäl för en sådan höjning. Det kan ju hända, att vi gingo litet för högt förra året, det är möjligt att vi kunde stannat vid B. 30, men å andra sidan vill jag medgiva, när man tar hänsyn till universitetens män, som dock hava en sådan grundlig och tidsödande utbildning, där dennas år ibland kunna skrivas med tvåsiffriga tal och där de ändock sväva i ovisshet om de någonsin kunna nå en professors ställning, att skäl härför kunna förefinnas för en högre löneställning. Vi veta ju att docenterna, med sin vetenskapliga bildning, få nöja sig med sina stipendier vissa år men sedermera råka ut i det ovissa, i det att under hela deras livstid icke någon professur blir ledig, och de hava ingen som helst statens garanti att få ett levebröd, utan få söka sig in på andra banor. De tvingas, dessa studerande vid universiteten, för att kunna nå det mål som de satt sig före i sin ungdom, att använda hela sin energi och all sin kraft för att komma fram med sådant, som meriterar dem för en blivande professur. Det kan å andra sidan icke förnekas, att i många av de undervisningsanstalter, som beröras av herr Sederholms m. fl. reservation, det kan bliva tal om förhöjning av lönen. Utan att jag vill underkänna deras betydelse för näringslivet, är det ju dock en skillnad att ägna tiotal av år för universitetsstudium för att nå ett mål emot att lätt nog kunna så att säga erhålla sin befattning. Det bör också framhållas

att det icke alltid är säkert, att de högst avlönade platserna innehavas av de bästa männen, det finns många duktiga män, som vid tävlan om en professur bli tillbakasatta, och det är icke alltid säkert, att de sakkunniga döma rätt härvidlag. Här spelar mycket personligt in och man kan beklaga, att icke det sakliga alltid får vara det avgörande.

Jag skulle kunna sluta här, herr talman. Jag vill endast tillägga, att var man än sätter gränsen, måste alltid, som så ofta eljest, uppstå gränsfall. Jag vågar därför uttala den förhoppningen, att riksdagen bifaller utskottsförslaget och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga den utredning som är utlovad. Om det då visar sig föreligga skäl för att av dessa, som vi nu alla äro överens om skola flyttas upp i B 30, ytterligare några borde uppflyttas till jämställdhet med universitetsprofessorerna, då kan riksdagen göra det utan att i dag behöva taga ställning därtill.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sköld: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av det försök till klassificering av de professorer det här är fråga om, som nyss gjorts av herr Lindskog. Innan jag går in på att en smula granska herr Lindskogs motivering, skulle jag emellertid vilja förutskicka ett par allmänna anmärkningar.

När man diskuterar frågan, huru dessa professorer skola i lönehänseende ställas i förhållande till varandra, så tror jag man får låta bli att grunda ett bedömande på den betydelse det ena arbetsområdet kan hava i förhållande till det andra. Jag tror icke det går an att säga, att de discipliner, som företrädas av våra universitet, äro ur allmän synpunkt mera värdefulla än skogsvetenskapens och veterinärmedicinens etc., utan jag tror, att vi få erkänna, att alla dessa vetenskapliga arbetsfält äro var för sig betydelsefulla och att man icke kan göra någon jämförelse dem emellan. Jag tror också man måste avstå från att i en sådan diskussion taga hänsyn till, huruvida en professur är beklädd med den eller den personen med de eller de förutsättningarna, utan vad man skall taga som utgångspunkt är enligt mitt förmenande den allmänna ställning de i professuren företrädde läroämnena hava i hela disciplinen och den grad av vetenskaplighet, med vilken man på skilda håll arbetar på sitt fält.

Såvitt jag kan förstå hade herr Lindskog den uppfattningen, att nummer ett av alla som här komma i fråga äro intendenterna vid riksmuseum, och så kommo därefter de andra i en lång skala. Jag skall icke ingå på en värdesättning av intendenternas arbetsområde, jag skall endast tillåta mig att göra följande lilla jämförelse: man har en lärostol i ett naturvetenskapligt ämne vid ett universitet, och man har en motsvarande intendantsbefattning vid riksmuseum. Låt oss säga, att det då finnes två duktiga vetenskapsmän till förfogande. Jag frågar: skall man taga den främste av dessa två till att vara forskare och lärare eller skall man taga den främste till att vara forskare och museiman? Jag tror det icke är tal om något annat, än att säga, att man bör sätta den främste kapaciteten på det stället, där han är i tillfälle att bilda skola för att få sina färdigheter forplantade till kommande släkten. Jag menar: det är väl icke orimligt att tänka sig, att den bästa blir professor med litet högre lön och den näst bästa blir intendent med litet mindre lön. Om man då kommer till det resultatet, då frågar jag, vad kan det finnas för mening i att säga att en föreståndare vid skogsförsöksanstalten skall ställas högre än en professor vid skogshögskolan? Är det icke så, att en professor vid skogshögskolan icke endast har till uppgift att utbilda jägmästare utan också att dana de skogsvetenskapliga forskare, som skola ansvara för den vetenskapliga utvecklingen i nästa generation. Jag kan icke hjälpa, att

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

jag icke kan ställa en lärare vid skogshögskolan under en föreståndare vid skogsförsöksanstalten.

Bland dem, som av herr Lindskog ställdes i främsta rummet närmast efter riksmusei intendenten, voro ju tekniska högskolans lärare. Jag har ingen anledning att uttala några förklenande omdömen om den undervisning och den forskning som bedrivs vid denna högskola. Det är ju tvärtom så, att åtskilliga av de professorer, som det här är fråga om, hava ett vidlyftigt ämnesinnehåll och kräva en kompetens, som är kanske väl så god som vid universiteten. Men det finnes ju dock trettiofem professorer vid tekniska högskolan, och jag frågar: kunna verkligen herr Lindskog och andra, som tala så varmt för tekniska högskolan, vara övertygade om, att alla dessa professorer hava så betydelsefull omfattning, att deras likställighet med universitetsprofessorerna är möjlig? Jag bara framkastar den frågan.

Sist i raden och allra längst ner på skalan placerade herr Lindskog veterinärhögskolan, som han för resten döpte till veterinärinstitutet. Den degradering, som herr Lindskog här gjorde, grundades på ett uttalande av ecklesiastikministern år 1920. Det är ju dock så, att från och med 1913 framträder det gamla veterinärinstitutet såsom en vetenskapligt mycket gott utrustad högskola. Denna högskola har haft tillfälle att bedriva ett vetenskapligt forskningsarbete under 12—13 år. Den som gjort sig besvär att se, hur man arbetar vid den högskolan, han blir icke förundrad över, att denna högskola kan ha kommit ett mycket gott stycke fram under tiden från 1920 till 1926. Jag skulle för min del nästan vilja våga det omdömet, att bland de högskolor och vetenskapliga institutioner, som här äro föremål för behandling i dag, finnes knappast någon, som ifråga om det vetenskapliga arbetets bedrivande och ifråga om jämnhet i läroämnenas betydelse inom veterinärmedicinen, står i stort sett så nära universiteten och karolinska institutet som just veterinärhögskolan. Jag tycker för min del, att det egentligen är upprörande att på detta sätt placera en högskola, som verkligen med allvar och nit försöker tillkämpa sig en rangplats, långt under alla de andra.

Jag förmenar därför, att herr Lindsdags värdesättning i dag av de anstalter, som det här är fråga om, är godtycklig och lättvindig. Och jag vill uttala den förhoppningen, att icke detta olyckliga förslag vinner anslutning från denna kammars ledamöter.

Herr Forssell: Herr talman, mina damer och herrar! Den siste ärade talarrens synpunkter voro sådana, att jag i många punkter kunde dela dem. Jag måste dock uttrycka någon förvåning över, att denna argumentering från herr Skölds sida icke fick utmynna i ett direkt yrkande på att åtminstone veterinärhögskolans professorer kvarhöllas i paritet med våra universitetsprofessorer. Jag vill alltså till fullo instämma i den sakliga utgångspunkt, som herr Sköld framförde. Men jag vill draga den riktiga slutsatsen av vad han sagt och göra ett sådant yrkande beträffande veterinärhögskolan liksom för resten även beträffande de övriga högskolor och institutioner, som äro berörda i den Sederholmska reservationen.

Men, herr talman, mina herrar, innan jag kommer till mitt yrkande, vill jag påpeka, att det beslut, som riksdagen nu står inför att fatta om riksdagen följer Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens förslag, det beslutet grusar en lång och kraftfull utveckling, som under många år ägt rum inom våra s. k. fackhögskolor. Man talar här med så mycken vördnad om 1925 års riksdagsbeslut, och man säger, att det riksdagsbeslutet skall vara normgivande, när man går att fatta ståndpunkt i föreliggande fråga. Jag frågar då, hur tror ni väl det kommer sig, att dessa fackhögskolor, som vi nu diskutera om, hittills hava blivit satta i paritet med universiteten? Jo, mina herrar, medan ni tala om

1925 års riksdagsbeslut, kunna vi, som vilja försvara en lönesats, svarande mot fackhögskolornas vetenskapliga nivå, åberopa en hel rad riksdagsbeslut till stöd för vår mening. Såvitt jag kunnat finna vid en genomgång av riksdagslitteraturen har nämligen frågan om dessa fackhögskoleprofessorers lönevillkor varit före vid flera riksdagar ända sedan början av 1900-talet. Vid riksdag efter riksdag har frågan om fackhögskolornas karaktär varit uppe. Det har stått strid om saken inom och utom riksdagen; somliga hava velat hålla åtminstone vissa fackhögskolor nere på en lägre nivå, och andra hava velat pressa fram kravet, att dessa fackhögskolor skulle drivas fram till en vetenskaplig standard, och att därför deras lärare skulle honoreras såsom universitetsvetenskapsmän. Den sistnämnda tendensen har segrat. I riksdagsbeslut efter riksdagsbeslut har den ståndpunkten fastslagits beträffande ifrågavarande fackhögskolors professorer, att de skola arbeta vetenskapligt, och att de därför skola vara likställda med universitetsprofessorer och honoreras som dessa. Det är dock intet ringa ting, när man begär av oss här att på rak arm stryka ett streck över många års utveckling, när man begär av oss, att vi genom ett sådant beslut, till vilket utskottsmajoriteten inviterar, skola uttala ett slags betyg över det arbete, som utövats vid dessa fackhögskolor. Ty skulle icke ett bifall till utskottets förslag innebära detta, att riksdagen till dessa fackhögskolors lärarekårer sade ungefär som så: »Ja, vi ha visserligen drivit fram er förut och uppmuntrat er på den vetenskapliga vägen, men nu finna vi, att ni ej motsvarat våra förväntningar; nu få ni icke vara med längre.» Finns det någon rim och reson i detta, åtminstone med hänsyn till de skäl, som förebragts av Kungl. Maj:t och utskottet? Ty där finns icke någon utredning, som skulle visa, att icke dessa fackhögskolor skulle visa sig värdiga det förtroende, riksdagen ställt till dem.

Det är ytterligare en omständighet och en viktig sådan, herr talman, mina herrar, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på. När man vill föra fackhögskolornas professorer ut ur ledet, ut ur paritet med universitetsprofessorerna, så tycks man tro, att man löser det problemet genom att förändra lönesatserna. Men, mina herrar, däri bedra ni er. Ty resultatet av den utveckling, som här pågått under många år, och som fört fram fackhögskolorna i paritet med universiteten, det resultatet yttrar sig icke bara i fråga om *lönesatserna*, utan det yttrar sig också i fråga om en hel rad *instruktioner*, som ålägga dessa fackhögskolor att bedriva vetenskaplig forskning och att meddela undervisning grundad på vetenskaplig forskning. Vad tänka herrarna nu göra? Jo, ni tänka stryka den betalning, som anses höra samman med vetenskaplig forskning, men kravet på vetenskaplig kompetens tänka herrarna låta stå kvar. Jag frågar: Är detta förfaringssätt värdigt den svenska riksdagen? Mina herrar, jag är övertygad om, att, om man i konstitutionsutskottet hädanefter skulle komma att upptäcka, att någon föredragande i Kungl. Maj:ts regering vid utnämning till en professur vid någon av fackhögskolorna hade ignorerat eller satt tillbaka kravet på vetenskaplig kompetens till förmån för praktisk duglighet, då skulle det vara konstitutionsutskottets skyldighet att gent emot denne föredragande rikta en anmärkning såsom havande brutit emot instruktionerna i vederbörande högskolas statuter. Jag frågar då, mina herrar: är det rimligt, att konstitutionsutskottet skall upprätthålla kravet på vetenskaplig nivå, att kravet på vetenskapligt arbete alltså skall ställas på dessa högskolor, om man samtidigt skall säga: »Var så god och arbeta vetenskapligt, var så god och gå fram på den törnbeströdda väg, som är vetenskapens, men någon betalning för *detta* få herrarna icke?» Jag anser, om man lägger det ena till det andra, att man väl kan påstå, att den utredning och den allsidighet i överbägandet av till saken hörande omständigheter, som man har rätt att fordra från regering och utskott, icke är förebragt i denna fråga. Detta, herr talman, mina

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

herrar, är den allmänna synpunkt, från vilken jag vill se den föreliggande frågan, den allmänna synpunkt, som är för mig alldeles tillräcklig för att jag med mycket stor bestämdhet skall ställa mig på den Sederholmska reservationens standpunkt.

Jag skulle också kunna gå in på en eller annan detalj i fråga om de argument, som här förts fram. Och jag tänker härvidlag särskilt på veterinärhögskolan, eftersom det är den fackhögskola, som speciellt förts fram av den förste talaren på reservanternas sida, nämligen herr Lindskog. Herr Lindskog gjorde gällande, såvitt jag förstod honom rätt, att det fanns två skäl, varför han förordade tekniska högskolans professorers uppflyttande till likställighet med universitetsprofessorerna. Han försökte sälla undan vissa mindre betydande omständigheter, men kvar stodo till slut — om jag fattade den ärade talaren riktigt — två omständigheter, som han härvidlag tillmätte avgörande vikt. Om icke tekniska högskolan fick denna paritet, skulle det bli svårigheter med rekryteringen av lärarekrafterna. Det var det ena skälet. Det andra var, att vid tekniska högskolan bedrives ett utomordentligt framgångsrikt, vetenskapligt arbete. Ja, herr talman, mina herrar, det är alldeles självfallet, att precis samma argument, svårigheten beträffande rekryteringen, kan framdragas även beträffande veterinärhögskolan. Och jag tror att den svårigheten — svårigheten med rekryteringen — skulle bliva än större just vid veterinärhögskolan. Jag vill förutskicka, att jag delar fullständigt den meningen, att även tekniska högskolan skall ställas i paritet med universiteten, men om man skall anlägga synpunkten om svårigheter vid lärarrekruteringen, då bör *erst recht* — om man får tala tyska — veterinärhögskolans professorer komma i fråga. Ty kom ihåg, tekniska högskolans professorer kunna mycket väl här i Stockholm skaffa sig biförtjänster på grund av sin tekniska kapacitet, men veterinärhögskolans professorer äro i högsta grad hänvisade till att leva på sina professorslöner, alldenstund Stockholm icke nu för tiden erbjuder något stort utrymme för biförtjänster i fråga om veterinärpraktik.

Vad vidare den vetenskapliga produktionen angår, måste jag beträffande det exempel, som professor Lindskog androg, den stora von Platen-Muntersska uppfinningen, säga, att det i någon ringa mån förvånade mig, att en akademiker, en vetenskapsman inom den humanistiska branschen drog fram just detta som ett särdeles märkligt exempel på vetenskaplig, erkännansvärd duglighet. Icke skall man fästa sig vid det uppseende en uppfinning gör och de enorma förtjänster, som kunna göras på en uppfinning, såsom det utslagsgivande i fråga om värdering av en vetenskaplig bedrift. Inom vetenskapens värld göras ofta de största upptäckterna i det tysta, utan att det talas om dem, utan att man kommer med väldiga rubriker i spalterna. Skall man anlägga den synpunkten på saken och andraga sådant till stöd för den ena högskolan gent emot den andra, då är man inne på farliga vägar. Det kan vara sant, att tekniska högskolan kan visa på mera sensationella resultat, medan andra väcka mycket mindre uppseende, men icke desto mindre kunna uppvisa högst väsentliga resultat av sitt arbete i vardagslivet och i det tysta. Jag måste därför säga, att de argument, som herr Lindskog anförde för att föra veterinärhögskolan utanför marginalen, hava icke kunnat övertyga mig, och än mindre de argument, som äro anförda i den kungliga propositionen under åttonde och nionde huvudtitlarna, där det ju förekommer en allmän principmotivering. Där talas det t. ex. om, att vid universiteten hava lärarna en särskild uppgift att utbilda sig själva. Självfallet åligger precis samma uppgift professorerna vid veterinärhögskolan. Likaledes säges det, om jag uppfattat saken rätt, att vid universiteten hava professorerna så mycket längre tid hand om eleverna medan detta icke är förhållandet vid en fackhögskola som veterinärhögskolan. Jag vill påpeka, att detta måste bero på en fullständig okunnighet om fackhögskolorna, enkanner-

ligen veterinärhögskolan. Ty så mycket är säkert, att en elev, som gått där i fem år och känner håg och kallelse för vetenskaplig forskning, han går in som assistent, som tillförordnad laborator eller laborator och handledes under vetenskaplig utbildning av professorn i ämnet. Detta är en felaktig jämförelse mellan universitet och fackhögskola, som icke kan bero på annat, än att man icke tänkt sig in i arbetsförhållandena vid denna fackhögskola. Och för övrigt måste man säga, att ett utlåtande i en kunglig proposition sådant som det, som förekommer beträffande veterinärhögskolan, att den icke skulle stå i vetenskaplig jämbördighet med universiteten — det förekommer på nionde huvudtiteln — är icke i och för sig särskilt förtroendeingivande alldenstund herr jordbruksministern knappast är i stånd att avgiva ett tillförlitligt omdöme i denna fråga. För övrigt är detta påstående under nionde huvudtiteln redan vederlagt av statssekreteraren i jordbruksdepartementet, som sade, att om det är någon fackhögskola, som kunde jämföras med universiteten, så är det just denna. Jag måste uttala någon förvåning över, att icke något spår av denna värdering av veterinärhögskolan återfinnes i sagda huvudtitel, för vilken statssekreteraren själv dock icke torde stå alldeles främmande.

Som sagt, den kungliga propositionen och utskottsmajoritetens ståndpunkt ha icke kunnat övertyga mig. Man skulle, såvitt jag förstår, genom ett beslut i denna riktning komma att begå ett mycket betänkligt avsteg från den ståndpunkt, som riksdagen vid upprepade tillfällen intagit. Och vidare skulle man, mina herrar, enligt min mening därmed begå en mycket hård orättvisa mot det vetenskapliga arbete, som under de senaste årtiondena grundlagts och utförts vid dessa fackhögskolor, och i hög grad bidraga till att sänka arbetshågen hos högt förtjänta vetenskapsmän, som ej sällan under utomordentligt svåra förhållanden och ofta i strid mot förlegade fördomar försökt att bryta en ny väg för sina institutioner.

Herr talman! Med hänsyn till vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till herrar Sederholms och Hedlunds i Häste reservation.

Herr Rydén: Herr talman! När man hör den lidelse, med vilken olika talare här uppträtt gent emot Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, börjar man känna sig litet ängslig för att man biträtt en uppfattning, som kunde vara oriktig. Jag vill nu icke påstå, att det var precis professor Lindskog, som i någon mån gjorde mig tveksam, ty herr Lindskogs klarhet måste, efter vad jag förmodar, hava tillkommit i natt, då icke någon av hans kamrater i utskottet förut hört talas om den linje, som han nu uppdragit. Jag vill beträffande denna säga några ord utöver vad herr Sköld anförde.

För det första vågar jag icke känna mig övertygad om, att herr Lindskogs klassificering av dessa vetenskapliga fackhögskolor och institutioner är gjord på någon verkligt objektiv, hållbar grund. Herr Lindskog hade ett enda argument att åberopa till förmån för sin linje, och det var att löneregleringskommittén beträffande dessa befattningshavare hade varit enhällig. Det hade icke beträffande dessa fackhögskolor och institutioner anförts någon avvikande mening till löneregleringskommitténs betänkande. Jag skulle emellertid i anledning härav vilja framhålla, att man lätt nog kan sluta sig till, huru löneregleringskommittén i detta fall måste hava fått sin uppfattning. Den har inför sina ögon haft det förhållandet, att riksdagen under ett antal år jämställt professorerna vid universiteten med professorerna vid vissa fackhögskolor och institutioner. Och när man så känner till de banor, i vilka löneregleringsexperternas tankar löpa, så kan man förstå, att det måst finnas alldeles särskilt starka skäl, om de i detta hänseende skulle föreslagit ändring i ett förhållande, som tidigare ägt bestånd. Jag tror icke, att man kan tillmäta den omständigheten, att löneregleringskommittén varit enhällig beträffande vissa av dessa

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

befattningar, någon annan innebörd, än att löneregleringskommittén såsom ett faktum betraktat riksdagens tidigare, antingen nyligen eller längre tillbaka i tiden fattade beslut. Någon värdesättning tror jag icke kan läggas till grund för detta. Och efter de olika anföranden, som här hållits beträffande institutioner, som herr Lindskog ville upptaga eller kvarlåta, föreställer jag mig, att kammaren känner sig synnerligen tveksam, huruvida det föreligger tillräcklig grund för att på detta sätt göra en dylik uppdelning.

Jag får för min del erkänna, att jag var mycket tveksam i fjol, när universitetens löneregleringsfråga förelåg. Det gällde den gången att ur det avlöningssystem, som riksdagen fastställt — om vi älsta det eller icke, därom vill jag ej nu yttra mig — bryta ut en mycket betydelsefull grupp. Det väckte givetvis betänkligheter hos mig liksom hos många andra, att man skulle i slutet av en löneperiod gå ifrån det lönesystem, som tidigare inaugurerats. Emellertid syntes de uttalanden och de överväganden, som då förekommo i statsutskottet, giva vid handen, att universitetsprofessorerna i flera avseenden intogo en sådan särställning, att man kunde våga sig på att bryta loss dem ur det allmänna lönesystemet. Herr Lindskog var den gången av samma uppfattning, som till slut blev statsutskottets och riksdagens, och han var uppenbarligen med om det uttalande, som statsutskottet gjorde, låt vara att detta uttalande icke var så strängt avfattat utan skrivet i de milda ordalag, som statsutskottet alltid använder, då det gör uttalanden av principiell innebörd. Nog voro i varje fall vi, mina damer och herrar, på det klara med, att särställningen endast skulle gälla universitetsprofessorerna och att de övriga skulle gå in i det allmänna lönesystemet. Detta var faktiskt innebörden i statsutskottets yttrande, och bakom detsamma lågo ganska ingående resonemang.

Nu försöker man emellertid göra som man gjort så många gånger förr: man skjuter först en liten bräsch i muren och försöker sedan att bryta igenom den helt och hållet, i det man tager med en hel mängd befattningshavare, som man förut icke tänkt taga med. Jag tror emellertid, mina herrar, att det är oklokt att frånträda den mening, som förra året uppenbarligen var både statsutskottets och riksdagens.

Jag vill också göra mig till tolk för den kätterska uppfattningen, att det i och för sig icke är orimligt, om universitetsprofessorerna komme i en särställning. Dels är det ett faktum, att en universitetsprofessor får underkasta sig en alldeles osedvanligt lång och dyrbar utbildning. Dels har han också en mycket riskfylld bana, ty det är ingen människa, som vet, om han icke förspiller halva sitt liv eller mer på arbetet att göra sig kompetent för en professur, som han på grund av otur eller andra förhållanden går miste om. Något motsvarande är icke till finnandes i fråga om någon enda av de fackhögskolor det här gäller. Veterinärerna kunna alltid återfalla på sitt praktiska yrke, jägmästarna och ingenjörerna likaså. Men vad skall en människa, som läst grekiska — ja kanske icke grekiska, ty han kan ju möjligen bli lektor vid något läroverk — men vad i all värden skall en människa, som läst sanskrit, taga sig till, om han icke får sin professur? Han kan icke försörja sig med något annat än möjligen skriva på skrivmaskin! Vederbörande ha naturligtvis tagit risken, liksom konstnären tager sin risk att stupa eller bryta igenom. Men den risken får man också räkna med för universitetens del; den finnes icke på långa vägar i samma utsträckning för dem, som söka sig in på fackhögskolornas område.

Därtill kommer en annan sak, som jag icke tror någon kan bestrida. Jag vill icke underskatta någon enda av ifrågavarande helt säkert mycket förtjänstfullt arbetande institutioner och högskolor. Men jag kan, om jag vill vara ärlig, icke underlåta att säga, att vid universiteten måste det vetenskapliga forskningsarbetet läggas på ett högre plan. Man har ju där att meddela doktorsgraden, man måste hålla den högre nivå av vetenskapligt arbete, som före-

går en sådan grad, och den vetenskapliga forskningen blir därför på grund av den långa tid, som vederbörande, om de skola nå de högsta lärdomsgraderna, måste ägna åt det vetenskapliga arbetet i en alldeles särskild grad knuten till universiteten. På *samma* sätt kan vetenskapen icke bliva knuten till fackhögskolorna, där såsom vid tekniska högskolan man utbildar en civilingenjör på fyra år eller, såsom vid skogshögskolan, utbildar jägmästare på likaledes ett fåtal år. Det blir en skillnad, låt vara att det kan nämnas ett eller annat fall, där det förekommit vetenskapligt elevarbete vid nämnda institutioner, som varit betydelsefullt och berömvärt. Detta är nämligen mera undantagsfall, och därför menar jag, att det icke är någon orätt som begås, om universitetsprofessorerna ställas ett litet — ty det är icke ett stort, som man här velat påstå — pinnhål högre än de professorer, som här äro å bane. Jag har kommit till den övertygelsen, att man icke blott kan försvara en sådan åtskillnad, utan att den är sakligt starkt berättigad.

Vid alla dessa institutioner och fackhögskolor finns det nu naturligtvis en växlande mångfald av vetenskaper och discipliner; det finns människor av olika hög vetenskaplig standard, det finns skilda nivåer i fråga om vetenskapliga krav på undervisningen o. s. v. Det är uppenbart, att det t. ex. vid naturhistoriska riksmuseet finnas intendent, som äro professorskompetenta och t. o. m. ha en mycket förnämlig grad av dylik kompetens. Men man kan icke förneka, att personerna i fråga i främsta rummet äro *museimänniskor*; det arbetas givetvis vetenskapligt, men vederbörande handhåva icke någon utbildning till licentiat eller doktorsgrad och de ha icke att svara för disputationer. Detta är en skillnad, om den än icke är så stor; den är i varje fall tillräcklig för att man skall kunna säga, att det icke är absolut samma sak i vetenskapligt hänseende att vara intendent vid naturhistoriska riksmuseet och universitetsprofessor. Går jag till tekniska högskolan, finns det naturligtvis även där professorer, som äro högt vetenskapligt kvalificerade och som fullt stå i nivå med universitetsprofessorerna. Men jag har själv varit med om — jag höll på att säga olyckan — att i något fall inför Kungl. Maj:t föreslå utnämning av professor vid tekniska högskolan, om vilken det sannerligen skulle varit en ren förnärmelse mot universiteten att säga, att han stode på nivå med universitetsprofessorerna. Bland de några och trettio professorerna vid tekniska högskolan finns det nämligen vid sidan av vetenskapligt högt stående män professorer, som blott kunna sägas representera en fullgod ingenjörsutbildning. Innehavarna av professurerna representera där i själva verket en brokig provkarta på olika nivåer i vetenskapligt hänseende — det kan icke förnekas av någon, som haft med dessa saker att göra och som kunnat bilda sig ett självständigt omdöme.

Den tanken har nu varit uppe för tekniska högskolans del, att man skulle återgå till läget förr i tiden. Man skall nämligen icke försöka inbilla kammaren, att det i evighet varit likställighet mellan tekniska högskolans och universitetens lärare. Före den sista omorganisationen av tekniska högskolan, vilken icke ligger längre tillbaka i tiden än att jag själv varit med om densamma, motsvarades större delen av de nuvarande professorerna av lektorer. Professorerna voro kanske sex eller sju till antalet, och hela återstoden var lektorer. Dessa senare flyttades utan vidare spising upp i professorsklassen i samband med antagande av nya lönestaten. Därför skulle det, rent historiskt och traditionellt sett, icke vara så himmelskriande, om man följde den linje, som varit uppe i utskottet och som går ut på att dela upp professorerna vid högskolan i »förste professorer» och »andre professorer» somliga med högre och somliga med lägre grad. Men hur skulle det i praktiken ställa sig med en sådan uppdelning? Jo, det komme att visa sig att, vilken utredning man än gjorde, det icke funnes några möjligheter att uppnå en objektiv avgränsning mellan de

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

mera teoretiska och de mera praktiska professurerna, mellan de rent vetenskapliga och de så att säga mera merkantilt praktiskt betonade professurerna. Gränsen bleve under alla förhållanden subjektiv. Är det då något skäl att införa en sådan anordning — den har visserligen icke ifrågasatts här i kammaren, men den har varit på tal i utskottet. Tror ni, att trevnaden och arbetsglädjen bleve större, om man ginge den vägen? Man har här vinkat med en utredning uti ifrågavarande avseende från Kungl. Maj:ts sida, och det har talats i tidningspressen om avslag å det kungl. förslaget för dylikt ändamål. Tror ni, att det skulle medföra någon större arbetsglädje, om man, sedan alla varit likställda, började införa en klassifikation, i det man gjorde somliga professorer till prima och somliga till sekunda? Jag anser, att man bör betänka sig, innan man vid samma läroanstalt genomför en dylik uppdelning, låt vara att den kan vara motiverad på andra grunder. Jag tror icke, att riksdagen vill vara med om ett sådant förslag, och jag tror ännu mindre, att professorerna själva skulle vilja vara med om detsamma.

Går jag sedan från tekniska högskolan över till andra grupper, visar det sig, att det uppkommer en stor godtycklighet, om man så här på en höft sökte avgöra, vilka man skulle taga upp och vilka man skulle kvarläta. Den Sederholmska reservationen t. ex. synes mig vara mycket godtyckligt tillyxad. Reservationen utesluter t. ex. föreståndarna för statens bakteriologiska laboratorium och för statens rättskemiska laboratorium, därför att ingen motion föreligger därvidlag — jag förmodar att detta är det verkliga skälet. Vi skola då komma ihåg, att de nu nämnda befattningshavarna äro mycket framstående vetenskapsmän och ha en synnerligen viktig uppgift. Om nu reservationen segrade, skulle den orättvisan uppstå, att dessa personer bleve kvarlämnade, medan andra, som måhända stode dem efter i alla avseenden, bleve upptagna, och detta som sagt på den tillfälliga orsaken, att ingen tänkt på att motionera för deras räkning. Å andra sidan tager reservationen med lantbruksakademiens sekreterare. Kopplar man bort den omständigheten, att denne man är en av oss personligen högt skattad människa — om man alltså ser bort ifrån, att han är vår kamrat och vän, som vi känna och lärt oss skatta — skulle någon människa kunna försvara, att sekreteraren i lantbruksakademien, med det knåpgöra han har, skulle sättas i klass med universitetsprofessorerna och sättas över byråcheferna i lantbruksstyrelsen och kansliråden i jordbruksdepartementet? Det är så orimligt detta, att jag icke kan tänka mig möjligheten av att riksdagen skulle vilja vara med om att införa en sådan ordning.

Jag har, mina damer och herrar, från början med mycket stor tvekan tagit ställning till förevarande fråga. Det ligger i sakens natur, att jag har sympatier för dessa befattningshavare under ecklesiastikdepartementet, med vilka jag under snart tjugu år på ett eller annat sätt haft att göra och som jag lärt känna mera än de andra. Men om man skall vara saklig, måste man ställa sig på den ståndpunkten, att man bör stanna vid att giva universiteten en särställning och låta de andra stå *något* lägre i löneavseende. Man har nu försökt driva den satsen, att ifrågavarande professorer komma att få en *upp*rörande *låg* ställning. Ånej, försök icke med det! De äro både högt avlönade och ha en synnerligen förnämlig ställning, den högsta ämbetsställningen närmast under cheferna i hela förvaltningen. Det är icke någon underklassställning, som tillärnas dessa professorer. Och när herr Forssell yttrade, att staten *vägrade* professorerna avlöning för deras arbete, så vill jag säga, att jag vet icke vilka anspråk man har, om dessa professorer, som äro satta i löneklass B 30 med de relativt höga löneförmåner, som därav följa, icke skulle anses erhålla lön för sitt arbete.

Vad som bestämt mitt votum i utskottet är framför allt, att ett beslut i

annan riktning än Kungl. Maj:ts förslag skulle få konsekvenser, som icke framginge av de föreliggande handlingarna. Jag skall försöka att med några ord visa vart det pekar hän, om man går ifrån förslaget.

Jag skall då icke röra mig inom området för jordbruksdepartementets huvudtitel, där jag icke är så bevandrad som t. ex. statssekreterare Sköld, vilken helt säkert skulle kunna anföra åtskilliga exempel från nämnda område.

På åttonde huvudtiteln ha vi en post, som heter konsthögskolan. Där ha vi en professor i arkitektur, nämligen professor Ragnar Östberg, således icke någon av de små profeterna i detta land. Så ha vi en professur i svensk arkitekturhistoria; innehavaren av denna har sin undervisning förlagd delvis till konsthögskolan och delvis till tekniska högskolan. Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att den förstnämnda professuren skulle placeras i B 30, och att innehavaren av den andra professuren med sin avlöning vid tekniska högskolan skulle komma upp till en lön motsvarande B 30. Hur vill nu herr Lindskog, som känner till denna sak, och som, efter vad jag kan förstå, får ordet efter mig, klarera den situation som uppstår, om vi sätta tekniska högskolans professorer i universitetsprofessorernas klass? Man vore då tvungen att låta denne man, som så att säga delar sig mellan tekniska högskolan och konsthögskolan stå kvar i B 30 ty för hans del föreligger ingen motion, och saken kan sålunda icke ändras för hans vidkommande, utan att statsutskottet använder sig av sin motionsrätt. Är det rim och reson att sätta professor Östberg i B 30 och professor Lallerstedt vid tekniska högskolan i universitetsprofessorernas klass? Jag nämner namnen, för att de närvarande skola kunna bilda sig ett omdöme om konsekvenserna i denna del.

Jag övergår så till Chalmers tekniska institut. Detta institut har sedan långa tider utbildat synnerligen framstående ingenjörer. Jag har sällan blivit så till den grad häpen, som jag blev, när jag en gång under min statsrådstid blev uppvaktad av den Chalmerska föreningen och styrelsen för densamma vandrade in i mitt ämbetsrum. Där fick jag se doktor Dahln, nobelpristagaren, där fick jag se doktor Ekman, direktör Edström och överhuvudtaget en hel rad av Sveriges främsta uppfinnare och tekniska genier. Det är betecknande, att när ingenjörsvetenskapsakademien i den resolution, som den hade vänligheten att i går tillställa mig och som är återgiven i tidningarna, erinrade om vad man kallat våra »geniindustrier» och antydde, att utbildningen vid tekniska högskolan därvidlag vore ett *conditio sine qua non*, glömde man omnämna, att nästan alla de ifrågakvarande industrierna haft uppfinnare, som icke gått genom tekniska högskolan, såsom Gasaccumulator, Kullager o. s. v. — jag säger allt detta såsom en parentes. Professorerna vid Chalmers tekniska institut äro emellertid av Kungl. Maj:t föreslagna att bli placerade i B 28. Jag har mottagit — det har kommit under tjänsteförsändelse, varför jag anser mig kunna omnämna det — ett brev från ordföranden i Chalmers tekniska instituts styrelse, landshövdingen Oscar von Sydow, vari han uttrycker sina stora bekymmer över de förändrade förhållanden, som skulle komma att inträda för institutet, ifall avståndet i lönehänseende mellan detsamma och tekniska högskolan skulle komma att ökas, och han söker lägga mig starkt om hjärtat, att, för den händelse lönerna vid tekniska högskolan skulle höjas, man även måtte höja lönerna vid Chalmerska institutet, därför att eljest tekniska högskolan komme att beröva institutet varenda professor, som det är något med. Jag är också övertygad, att det icke ligger någon överdrift i den farhågan. Följaktligen menar jag, att, om vi lyfta upp tekniska högskolan i en klass över den av Kungl. Maj:t föreslagna, måste det komma synnerligen välgrundade anspråk från Chalmers tekniska instituts sida, att också detta institut flyttas upp, så att icke avståndet mellan tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut blir större än det varit.

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Men jag går vidare. Vi ha en annan institution, för vilken det föreligger ett förslag om lönereglering, nämligen farmaceutiska institutet. Den nuvarande ecklesiastikministern yttrade i en proposition år 1920, att det syntes vara fullt berättigat, att institutets professorer jämställdes med veterinärhögskolans, och detta har institutet givetvis tagit fasta på. Det föreligger sålunda en motion, som behandlas i andra avdelningen av statsutskottet, om att farmaceutiska institutets professorer skulle likställas med veterinärhögskolans och tekniska högskolans. Jag tror icke, att man utan vidare kan ordna saken så, att man ger tekniska högskolan och veterinärhögskolan en högre löneställning, och låter farmaceutiska institutet vara kvar i B 28. Men ännu oerhört mycket mera komplicerat blir läget, när man kommer till andra grader. Om, mina damer och herrar, dessa professorer bli jämställda med universitetsprofessorerna, kommer det att resas krav från alla laboratorer och med dem likställda, som finnas vid fackhögskolorna, att komma i samma läge som de laboratorer vid universiteten, vilkas löneställning ordnades i fjol. Då har man också rullat upp problemet i hela dess vidd, ett problem som gäller naturhistoriska riksmuseet med dess assistent och som gäller laboratorerna vid olika läroanstalter, såsom tandläkareinstitutet, farmaceutiska institutet och en rad andra institutioner. Det är inför en sådan utsikt, som man måste säga sig, att ett bifall till motionerna på en eller annan punkt rullar upp en rad av nya trassliga och svåra löneproblem, beträffande vilka man i dag icke kan se någon bestämd avgränsning. Det är den saken, som gör, att jag för min del, utan att på något som helst sätt underkänna betydelsen av ifrågavarande läroanstalter och institutioner, stannat för att stå på den säkra sidan genom att sätta dem allsammans i B 30. Jag tror, herr talman, att man kan göra detta med en stark känsla av att det icke skett någon orätt. Ifrågavarande befattningshavare ha dock fått en förbättrad ställning i lönehänseende. Jag vill understryka den saken med anledning av herr Lindskogs uttalande, att somliga skulle lida minskning i sina löner. Var och en, som är insatt i den nya löneregleringen, vet visserligen, att sådant *kan* inträffa, men han känner också till, att riksdagen givit Kungl. Maj:t ett generellt bemyndigande att i dylika fall jämna ut löne-minskningarna, något som gäller även de professorer, som vi här tala om. Det har icke kunnat undvikas, att systemet skär sig på någon punkt, men i den delen skall Kungl. Maj:t, som sagt, företaga en jämkning. Vi ge åt dessa institutioner en god och tillfredsställande löneordning, och jag tror icke, att det begås någon saklig orätt, om universiteten få stå ett litet pinnhål högre på grund av den särställning, som de intaga i vårt vetenskapliga och kulturella liv.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag måste ställa mig på den utgångspunkten, att det tidigare rätt likställighet mellan universitetsprofessorerna och professorerna vid ifrågavarande vetenskapliga anstalter. Riksdagen har själv vid upprepade tillfällen förklarat, att en sådan likställighet skulle förefinnas, och den har existerat ända till fjolårets riksdagsbeslut. Orsaken till att riksdagen intagit denna ståndpunkt har givetvis varit, att man vid institutionerna och anstalterna ville binda sådana vetenskapliga krafter, som skulle kunna föra arbetet på olika områden framåt.

Nu säger herr Rydén, att riksdagen i fjol fattat ståndpunkt till föreliggande fråga i viss riktning. För min del kan jag icke finna, att i det yttrande, som riksdagen avgav i fjol, ligger något bindande i det ena eller andra avseendet. Det är uppenbart, att, om riksdagen yttrade sig om universitetsprofessorerna, den icke lämnat ifrån sig rättigheten att låta andra stå kvar i samma löneställning som dessa.

Nu gör man emellertid en fullkomlig omkastning, och jag skulle under sådana förhållanden gärna vilja granska de skäl som föranlett, att man nu anser att riksdagen bör ställa sig på en annan ståndpunkt än den som tidigare intagits.

Inom parentes vill jag framhålla, att intendenterna vid riksmuseet torde stå i en ganska skiljaktig ställning jämfört med de övriga. Det skäl för en sämre ställning i lönehänsende, som framförts och som går ut på att vederbörande icke handhava undervisning, att de icke tentera och föra fram till examen, synes mig vara föga bärande. Det förefaller, som om de borde vara likställda med universitetsprofessorerna.

Då jag nu skall försöka bemöta de skäl, som blivit anförda, går jag först till befordringsförhållandena. Herr Rydén har gjort gällande, att dessa skulle vara mycket vanskliga vid universiteten, under det att så icke alls skulle vara fallet vid de andra anstalterna. Är detta skäl verkligen hållbart? Ja, naturligtvis, om man som herr Rydén, för att starkt stryka under sin ståndpunkt, tager ett sådant fall, som att en person vill bli professor i sanskrit. Det är klart, att om någon specialiserar sig på ett sådant ämne, har han svårt att komma in på något annat, om han icke gynnas av lyckan att bli professor i ämnet. Men beträffande studiet av andra ämnen förhåller det sig icke så. Man har t. ex. de allmänna läroverken att falla tillbaka på, de teologiska vetenskapsmännen kunna bli präster, och för en stor del av våra jurister stå ämbetsverken öppna. Nu säger man emellertid, att det är så svårt för en ung man vid universiteten att syssla med vetenskap, därför att icke alla kunna få docentstipendier o. s. v. Mina herrar, huru är det med den saken vid högskolorna? Vad få de personer leva på, som vilja ägna sig åt vetenskapliga studier efter avlagd examen? Jo, de få naturligtvis leva på ett assistentarvode eller möjligen en docentur, eller också få de försöka uppehålla sig själva för att sedermera söka en professur. Att vinna en sådan kan för dem förresten ofta vara svårare än om de vore vid universiteten därför att det i allmänhet blott finns *en* professur i varje ämne. Detta sammanhänger med, att det vanligtvis är en enda person, som på ifrågavarande områden svarar för den ena eller andra vetenskapliga grenen, under det att vid universiteten flera personer hava dylika befattningar.

Jag vill också nämna några ord om de konsekvenser, som herr Rydén talade om. Jag frågar mig då först, om icke herr Rydén varit med vid de tidigare tillfällen, då riksdagen beslöt likställighet med universitetsprofessorerna, t. ex. då Alfred Pettersson i Påboda år 1912 förklarade i propositionen om skogshögskolan att dess professorer borde vara likställda med universitetens. Denna kammares majoritet låg även då hos socialdemokraterna och det liberala partiet, vilket senare ju motsvarade de nuvarande liberala och frisinnaedade partierna. Konsekvenserna av likställigheten voro väl lika farliga då som nu. Men det är givet, att när man icke vill en sak och när man intagit en viss ståndpunkt, rullar man upp alla de farhågor man kan tänka sig. Det är emellertid, herr talman, väl att märka, att riksdagen beträffande den ena anstalten efter den andra godkänt likställigheten med universiteten.

Nu säger man, att universiteten föra sina lärjungar längre fram än vad fackhögskolorna göra, och jag vill icke på något sätt bestrida, att det på visst sätt kan ligga fog i detta påstående. Men å andra sidan måste ju fackhögskolorna — vilket ju också herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framhållit i sitt uttalande — föra sina lärjungar fram till den vetenskapliga ståndpunkt, att de kunna bli kompetenta för sådana professorer, som icke omfatta de allmänna ämnen, där utbildning kan ske vid universiteten. Det finns ju två slag av professorer, dels sådana, som kunna rekryteras vid universiteten,

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

och dels sådana, som måste besättas med befattningshavare, vilka fått sin utbildning vid fackhögskolorna och ej heller gärna kunnat få den annorstädes. Jag vill också framhålla, att åtminstone i vissa av de av Kungl. Maj:t fastställda stadgarna för högskolorna står det uttryckligen, att det skall vara möjligt för den, som efter avlagd examen vill utbilda sig i vetenskapligt hänseende, att erhålla utbildning under vederbörande professors ledning och att professorerna böra till den ändan anordna föreläsningar och dylikt. Jag frågar, varifrån vi annars skulle få vetenskapsmän på dessa områden, om vi icke finge dem från fackhögskolorna.

Jag vill för övrigt påpeka en annan omständighet, som åtminstone på mig verkar ganska slående. Man har ju brutit ut ifrågavarande vetenskapsgrenar från universiteten och förlagt dem till särskilda högskolor i avsikt att vinna bättre specialisering i undervisningen och att på detta sätt bättre föra utbildningen framåt. Men om undervisningen icke försigginge vid de särskilda fackhögskolorna, måste den ju anförtros åt universiteten, vilket också är fallet i många andra länder. Skogsundervisningen t. ex. är i vårt grannland Finland förlagt till universiteten, och professorerna ha följaktligen där full jämställighet med de andra. På samma sätt är det delvis i Tyskland och som jag tror helt och hållet i England: i det senare landet sker utbildningen vid universiteten i Oxford och Cambridge. Så förhåller det sig likaledes, åtminstone till större delen, i Amerika. Om vi nu icke hade några fackhögskolor, utan undervisningen bedrevs vid universiteten, så att vi där t. ex. uppfostrade ingenjörer, jägmästare, veterinärer och jordbruksvetenskapsmän, skulle då någon vilja påstå, att professorerna i dessa grenar borde vara sämre ställda än de andra? Vore det icke alldeles självskrivet, att likställighet borde råda? Detsamma bör väl gälla nu; vi ha ju brutit ut dessa professurer endast i syfte att mera verkamt föra fram ifrågavarande praktiskt betydelsefulla vetenskapsgrenar.

Jag skall, herr talman, be att få uppehålla kammaren ännu några ögonblick, och jag skall därvid beröra de motiv för Kungl. Maj:ts förslag, som anförts i statsverkspropositionen och som går ut på att vederbörande professorer icke stå på samma vetenskapliga ståndpunkt som universitetens professorer. Ja, herr talman, jag skall vara den siste att på något sätt uttala mig förringande om den betydelse, som våra universitet ha och haft såsom kulturhårdar. De ha månghundraåriga traditioner att bygga på, och de ha förts fram till en sådan ståndpunkt, som vi i detta land kunna vara stolta och glada över. Det länder även de svenska statsmakterna till ovansklig ära, att de i alla tider velat omhulda universiteten. Men herr jordbruksministern säger nu, att det vetenskapliga arbetet vid de övriga institutionerna icke nått jämbördighet med universiteten. Detta sammanhänger med, säger man, att de ha under alltför kort tid varit vetenskapligt inriktade. Det är obestridligt ett faktum, att så förhåller sig. Men vad beror det på? Jo, det beror på, att vid universitetens tillkomst — Uppsala har ju en fyrahundraårig tradition om icke mera — fanns det icke sådana discipliner, som nu bedrivs vid de tekniska och vetenskapliga anstalterna. De kommo med den stora revolution, som inträdde på det ekonomiska området under 1800-talet. Det var denna revolution, som verkade omstörtande och som tvingade till vetenskapligt studium inom de verksamhetsgrenar, som heta industri, jordbruk, skogsbruk o. s. v. Dessa vetenskapsgrenar kunde icke finnas förut.

Herr Rydén talade om, att alla de professorer, som det här gäller, icke äro duktiga vetenskapsmän, och han tillät sig nämna några namn — i det fallet vill jag icke avgiva något omdöme och jag skall därför icke inlåta mig på något resonemang beträffande det ena eller andra namnet. Det är emellertid alldeles klart, att professorerna vid de olika institutionerna äro människor på samma sätt som vi och alla andra äro människor, det finns bland dem natur-

ligtvis de som äro bättre, och det finns sådana som göra sitt arbete mindre bra. Men icke kan man därför våga sig på att säga, att professorerna vid universiteten alltid äro bättre. Man skulle i själva verket, om man tillämpade ett sådant betraktelsesätt, införa ett lönesystem, som efter undersökning i det särskilda fallet gäve personliga tillägg åt än den ene, än den andre därför att de vore särskilt duktiga. Den saken låter sig icke göra. Låt mig helt kort säga, att den vetenskapliga kompetensen på nämnda områden är lika stor som på många andra och att i de fall, där den icke är lika stor, man bör sträva efter att åstadkomma en sådan jämbördighet.

Nu säges det vidare i statsverkspropositionen — jag tror att det är herr jordbruksministern, som gör uttalandet, ty ecklesiastikministern är mera reserverad än jordbruksministern och har i detta fall intagit en mera avog ställning än denne — att man icke kan göra någon skillnad för professorerna på de olika områden, som det här är fråga om. Därvidlag vill jag obetingat ge honom rätt. Jag har mycket svårt att kunna följa den argumentering, som följdes av herr Lindskog till stöd för att han borde skilja på olika grupper. Vilken grund har någon enda i denna kamnare att i dag göra en sådan uppdelning? Herr Lindskog anförde, att löneregleringskommittén, som avgav sitt betänkande år 1922, yttrat, att kommittén förordade likställighet för somliga *med* tvekan och för andra *utan* tvekan. Men om man läser den knapphändiga motivering, som löneregleringskommittén kommit med, kan man icke tillmäta den någon annan betydelse, än att man på grundval av densamma till slut ställt sig på ståndpunkten av likställighet i överensstämmelse med det hittillsvarande läget och riksdagens tidigare beslut. Hur den objektiva gränsen skulle kunna dragas mellan den ena eller andra institutionen, har jag åtminstone icke hört någon kunna angiva. Icke från något håll har, såvitt jag kunnat finna, något påstående gjorts om att den ena anstalten skulle vara mindre viktig än den andra, att den ena skulle vara mindervärdigare än den andra. Var draga herrarna t. ex. en gräns mellan å ena sidan centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och å andra sidan skogsforsöksanstalten eller mellan den senare och skogshögskolan? De ha ju samma slags uppgifter båda två. Eller hur skulle man kunna draga gränsen mellan skogshögskolan och tekniska högskolan? Är den gren, som företrädes av den ena, mindre viktig än den som företrädes av den andra? Kräver den mer eller mindre skarpsinighet i tankandet, ligger det någon olikhet i användandet av de vetenskapliga forskningsmetoderna? Dylika gränser kunna enligt min uppfattning icke dragas, och därför kan jag icke biträda ett förslag om uppdelning.

När alltså statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet förklarar, att det är ovedersägligt, att någon gräns mellan olika ämnesgrupper icke kan göras i detta fall, har han enligt min mening rätt. Trots detta sitt påstående undervärderar han dock de teknisk-vetenskapliga institutionerna i jämförelse med universiteten. Universiteten företräda ju så att säga den rena vetenskapen. Det är vetenskapen för vetenskapsens skull. De andra institutionerna ha åter till uppgift att sammanknyta det vetenskapliga studiet med det praktiska och experimentella utformandet på olika områden, såsom jordbruk, skogsbruk och de tekniska industrierna. Är det nu lättare att göra en sådan tillämpning av de vetenskapliga studierna och metoderna på olika praktiska områden, än att driva ren vetenskap? Snarare, herr talman, undrar jag, om man icke skulle kunna säga, att motsatsen är förhållandet. Jag skall dock icke gå så långt, därför att det i vissa fall kan vara svårt att bevisa ett dylikt påstående.

Herr talman, låt mig framställa endast några få exempel på vad det är vi röra oss med, när vi behandla föreliggande fråga. Om herrar lantmän skulle vilja lyssna till mig ett ögonblick och tänka på vilka uppgifter centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har och huru den fyllt dessa upp-

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

gifter, förstår man betydelsen av den sak det här gäller. Anstaltens huvudändamål är ju att öka vårt jordbruks avkastning, och enligt den statistik, som vi sett i riksdagen, har värdet av skörden i vårt land sedan år 1870 fördubblats. Har icke manne det vetenskapliga arbete, som nedlagts vid anstalten, haft en väsentlig del i en sådan utveckling? När vi sedan se, huru man vid samma anstalt sökt att föra fram hela spörsmålet om utfodring av kreatur till en lösning, så måste man fråga sig: vad betyder detta i själva verket? Jo, där man förut endast utfodrat efter praktiska grunder och icke haft något annat att stödja sig på eller där man senare gått efter rent teoretiska linjer, där har centralanstalten lyckats förträffligt sammanknyta vetenskapen och praktiken på experimentell väg och fört fram dem till viktiga resultat, som syfta till att vinna det mesta tänkbara med de minsta möjliga utgifter. En annan uppgift är arbetet med växtsjukdomarnas bekämpande. Vem driver detta arbete om icke samma anstalt? Och när man talar om veterinärväsendet skulle jag vilja fråga, om icke veterinärinstitutet och veterinärbakteriologiska anstalten ha bland sina uppgifter att bekämpa kreaturssjukdomarna. Betänk vilka stora summor, vi ha betalat för bekämpande av mul- och klövsjukan. Jag vill därvidlag erinra om vår skyldighet att jämsides med andra nationer intaga vår plats i ledet i kampen mot denna sjukdom och att försöka utfinna en effektiv metod till dess bekämpande.

Jag vill vidare påminna om den s. k. »kastningen». Jag vågar påstå, att ett stort antal människor icke göra sig någon föreställning om att den för oss medför förluster uppgående till flera miljoner kronor, per år räknat.

Jag vill taga ännu ett exempel och därvid övergå till ett annat område, nämligen till det skogsvetenskapliga området. I allmänhet lägger man icke mycket märke till utövarna av skogsvetenskapen. De observeras mest inom de kretsar, som ha direkt nytta av denna vetenskap och som direkt syssla med densamma. Vad är då skogsvetenskapens uppgift? Jo, den består naturligtvis i att höja avkastningen av det svenska skogsbruket. Herr talman, vi ha tjugufyra miljoner hektar skogsmark i Sveriges land. Om vi på vetenskaplig väg lyckades utexperimentera metoder, som kunde höja avkastningen av skogsbruket och därmed minska den betydande disproportion, som för närvarande råder mellan produktion och avverkning, skulle vi därmed fyllt en uppgift av för Sverige nationalekonomisk betydelse. Det skulle betyda ofantligt mycket, om vi genom att utnyttja de krafter, som skogen och marken ha, kunde höja avkastningen av skogsbruket.

Ett liknande förhållande råder på det tekniska området. Här har i dag av flera föregående talare företrädesvis talats om de tekniska vetenskaperna och jag skall därför icke fördjupa mig i det ämnet. Jag instämmer till fullo med dem, som förut yttrat sig härom. Forskningen på det tekniska området är av oerhörd betydelse för de stora industrier, varom här förut talats. Den betyder så mycket i fråga om deras förmåga att utveckla sig. De framgångar, som vunnits inom svensk industri, ha vunnits tack vare ett fruktbärande samarbete mellan vetenskapens utöware och det praktiska livets män och särskilt tack vare de många lyckade experiment, vetenskapsmännen gjort i syfte att åstadkomma förbättringar inom industrien.

Herr Rydén anmärkte på att rättskemisten icke var medtagen. Jag har för min del stått som huvudmotionär för de motioner, som voro av beskaffenhet att böra handläggas av jordbruksutskottet. Herr Rydén's anmärkning har icke någon betydelse, ty om de övriga motionerna bifallas, så går det ju an att även flytta upp rättskemisten, och detta även om han icke skulle ha särskilt nämnts i någon av motionerna.

Herr talman, till sist endast ett par ord. Det är från min synpunkt sett icke dessa något mer än tusen kronor mer eller mindre i lön, som varit för mig av-

görande, när jag intagit min ståndpunkt, utan det är den omständigheten, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära ett misstroendevotum mot och en deklassering av ifrågavarande befattningshavare. Ty det är en deklassering, om de, efter att förut ha varit likställda, sedan utan att bärande skäl därför anförts bleve nedflyttade i en lägre ställning. Ett beslut i den riktningen skulle innebära, att man icke fullt klart beaktat den betydelse, som dessa vetenskapsgrenar och dessa högskolor och vetenskapliga anstalter ha. Hela vår historia visar, att Sverige uppskattat och velat stödja den andliga odlingen. Så har skett under alla tider, och många äro exemplen på, hur universiteten i olika avseenden blivit understödda. Jag skulle vilja säga, att vår tid tillkommer det att icke bara stödja universiteten utan även att skapa möjlighet för vetenskapen att träda i den materiella odlingens tjänst.

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Lithander*.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Olsson**: Herr talman! Efter den rundgång, som herr Rydén nyss gått, är det egentligen inte så mycket, som återstår att säga. Jag har också närmast begärt ordet för att svara på ett par förfrågningar, som gjorts under debatten.

När löneregleringsförslaget för universitetsprofessorerna lades fram vid förra årets riksdag, nämnde departementschefen, att han tänkte sig att i fråga om de övriga kategorierna företaga en närmare omprövning, och han lät också skymta fram en villighet att för denna nya undersökning tillkalla sakkunniga. Det kommer inte departementschefen ifrån — det finns det svart på vitt på — och han har följaktligen ingenting annat att göra än att säga, hur det kommit sig att några sakkunniga inte tillkallats.

När man skall tillkalla sakkunniga, bör man gärna veta varför. Här fanns det ett kommittébetänkande, som inte var gammalt. Det borde följaktligen sägas ifrån, varför detta kommittébetänkande inte längre dugde som ledning. Då jag första gången läste igenom det, tyckte jag, att det fanns saker och ting där, som föreföllo mig osäkra och som nog behövde omprövas. Men när jag nu för andra gången hade att företaga denna värdering, var det två saker, som jag tämligen snart var på det klara med. Den ena var, att den gradering, som högskolekommittén företagit, i det stora hela var riktig. Och vidare: om det nu skulle graderas — vi ha ju haft en professorsgradering förut — och om man satte Chalmers professorer i B 28 och fann, att det under sådana omständigheter var rimligt att sätta tekniska högskolans professorer i B 30, då — mente jag — var det också riktigt att sätta universitetsprofessorerna högre. Jag var visserligen tveksam på en punkt. Jag hyste samma tvekan, som uttalats här i kammaren, en tvekan, som ligger mycket nära till hands och som egentligen gav anledningen till vad departementschefen yttrade 1925 — det var beträffande tekniska högskolan. Jag hade ju, liksom herr Rydén, haft tillfälle att få en inblick i, hur det förhöll sig med professorerna sins emellan vid denna högskola, och det fanns mycket, som talade för en uppdelning. Men när jag sökte åstadkomma denna uppdelning, visade det sig, att det var en verkligt svår sak. Och jag kom därför till ungefär samma resultat som utskottet, d. v. s. jag sade mig, att någon uppdelning ville jag inte vara med om. Även om ett sakkunnigegutlåtande skulle ha förordat en uppdelning av tekniska högskolans professorer i två klasser, skulle jag som departementschef inte velat framläga ett sådant förslag, och detta därför, att jag menar att något sådant mera skulle skada den undre klassen, än det skulle gagna den övre. Det var detta, som gjorde, att några sakkunniga aldrig kommo att tillkallas.

Nu skulle jag inte vara fullt ärlig, om jag inte också erkände, att riksdagens

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

sätt att behandla frågan om universitetsprofessorernas ställning i lönehänseende och de meningar som vid denna frågas behandling uttalades i riksdagen påverkade mig. Det är kanske för mycket att — när det gällde universitetsprofessorernas lönefråga — säga, att jag ville slå ett slag för vetenskapen, men jag ville i alla händelser känna mig för hur pass långt riksdagen ville vara med, när det gällde att värdesätta vetenskapen och dess idkare. Jag vill också medge, att jag liksom hade en förnimmelse av att förslaget knakade i fogarna vid förra årets riksdag, och när jag fick ett svävande svar på min i anledning av utskottets utlåtande framställda fråga, hur man ställde sig till fackhögskolorna, och när jag vidare såg, att man flyttade ned överbibliotekarierna till B 30, då tänkte jag, att där strandade allt planerna på att eventuellt kunna göra något förmer för de övriga kategorierna i fråga, för den händelse en omprövning skulle visa, att något sådant skulle vara riktigt. Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att jag vridit och vänt på detta spörsmål mer än en gång. Det behöver ju inte betyda, att jag till sist kommit till det rätta, men det betyder åtminstone, att ingenting skett i brådkastet utan först efter en ordentlig omprövning, och jag har ju lagt fram skälen för den ståndpunkt, jag kommit till.

Nu begär jag inte, att de människor, som det närmast gäller, skola ge sig till tåls. Det är i allmänhet rätt svårt att göra människor till lags, och det är väl nästan värst, när det gäller löneregleringar. Man kan inte heller begära, att dessa olika befattningshavare skola kunna se så synnerligen objektivt i sina egna angelägenheter. Varje kår, det må vara vaktmästare eller professorer, har gärna en benägenhet att taxera sig själv i överkant. Detta är mänskligt och egentligen ingenting att säga något om, men det är klart, att den omständigheten, att dessa kårers uppfattning så att säga glidit in i riksdagsmännens motioner — de föreliggande motionerna emanera ju direkt från fackhögskolorna — gör givetvis inte objektiviteten större.

Min ståndpunkt och mina utgångspunkter äro mycket enkla och mycket litet märkvärdiga. Alla, som sysselsätta sig med dessa frågor ha, som ju också visat sig här i dag i kammaren, en förnimmelse av att universiteten i alla fall utgöra de mest betydande härdarna för den vetenskapliga odlingen i vårt land. Det är, som herr Lindskog sade, mycket svårt att fixera de olika vetenskapernas olika betydelse. De glida över i varandra, och det är ju mycket möjligt för resten, att graderingen är en fördom. Men vad som är säkert, det är, att det arbetas mera vetenskapligt vid universiteten än någon annanstans. Därav drager jag den slutsatsen, att detta i sin tur måste återverka på professorerna. Det är *en* sak att liksom överflytta på andra vad man själv lärt, *en annan* sak är att alltid vara med, när det nya skapas. Nu säger man: ja, men alla de, som gå ut från universiteten, prästerna, juristerna o. s. v. äro väl inte vetenskapsmän. Nej, det är riktigt, men vad som är det karakteristiska för universiteten, det som sätter sin stämpel på dessa institutioner, det är det vetenskapliga arbete, som där råder. De andra vetenskapliga högskolornas målsmän ha också förstått detta. Om kammarens ledamöter läsa igenom motionerna, skola de finna, hurusom samtliga motionärer söka smyga sig in under den motivering, som anförts i departementschefens yttrande. Visst är det så, att det vid den eller den högskolan idkas vetenskap, visst äro professorerna där vetenskapsmän och visst frambringas där vetenskapsidkare o. s. v. Detta är naturligtvis riktigt på sätt och vis, men det vetenskapliga arbetet är inte för fackhögskolorna i samma grad som för universiteten det verkligt utmärkande.

Här i riksdagen har man också haft en förnimmelse av att bevisföringen inte räcker till på den punkten, och därför har man kastat in andra ämnen i diskussionen. Det var rätt betecknande, att bland det första som den man, som här i kammaren först yttrade sig i frågan, sade, det var, att här gällde det jordbru-

ket, skogshanteringen och industrien. Men dylika inkast äro ju egentligen bara ägnade att förvirra diskussionen. Det är att kasta in krokar i diskussionen. Det är ju inte meningen, att professorerna skola ha lön i mån av den vikt och det värde de näringsgrenar kunna ha för landet, som ha nytta av resp. vetenskaper. Vore det så, skulle minsann många professorer vid universiteten få en bra liter lön. Det är för resten också betecknande, att de båda anstaltsföreståndare, vilkas verksamhetsområden höra under socialdepartementet, inte fått någon motionär. Jordbruket har inte kunnat mobiliseras, industrien har inte kunnat mobiliseras och inte heller skogshanteringen!

Detta sammanhänger med en sak, som herr Lindman sist kom in på. Det har talats så mycket om deklassering och degradering. Det är ett par mycket osympatiska ord, och egentligen beröra de oss litet var rätt obehagligt. Man har beskyllt mig för att degradera och deklassera först och främst den tekniskt praktiska vetenskapen. Jag ber att i det hänseendet få inlägga en visserligen stillsam men bestämd protest. Jag har inte tilltrött mig att värdesätta den tekniska vetenskapen. Jag har överhuvud taget inte yttrat mig om den. Vad jag vågat mig på, det är att placera professorerna i lönegrad allt efter arten av deras arbete, och jag tror mig inte ha på något vis deklasserat eller degraderat de professorer, som det nu är fråga om. De bilda ju allesammans en grupp för sig. De ha fått den löneställning, som kommittén ville, att de skulle ha. De ha inte flyttats ned. Inbördes intaga de samma ställning nu som förr och samma avstånd från andra vare sig det gäller Chalmers institut eller farmaceutiska institutet. Är det inte riktigare att säga, att universitetsprofessorerna flyttats upp, och finns det inte, om man ser alldeles oförvillat på saken, skäl för detta. Det pågår för närvarande inom tekniska högskolan en strävan, som går ut på att skapa en högre teknisk-vetenskaplig examen, att få tekniska doktorer. Vad innebär detta? Jo, det innebär, att man söker komma upp till en högre standard — man strävar efter att nå universitetens standard. Men innebär inte detta ett erkännande, att man inte nått den ännu? Och när det sedan gives till känna, att studietiden för denna nya examen, för att den skall kunna bli jämförlig med motsvarande examina inom universitetens humanistiska sektioner, skulle bli ungefär dubbelt så lång som studietiden för övriga examina vid tekniska högskolan, då tycker jag, att man därav kan sluta sig till en hel del.

Jag är fullt medveten om, att jag gjort människor ledsna genom de förslag, som framställts i den kungl. propositionen. Det gör mig ont, men jag hoppas, att ingen skall kunna med skäl säga, att jag varit orättvis mot någon.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindskog: Herr talman! Diskussionen har nu fortskridit så långt och så många starka skäl ha anförts både på den ena och den andra sidan, att jag ej nu tänker ge mig in på några sakfrågor, utan jag skall nöja mig med att bemöta ett par direkta angrepp, som vid behandlingen av denna fråga riktats mot mig särskilt av herr Bengtsson i Norup. Han frågade mig, varför jag icke framställt något yrkande uti det sammansatta utskottet. Jag vill härtill svara det, att jag visserligen icke i utskottet framställt något yrkande, men att jag i utskottet gjort ett uttalande i frågan och att jag i detta uttalande, liksom här i dag i kammaren, nämnde, att frågan om dessa befattningshavares ställning i lönehänseende syntes mig utomordentligt vanskelig att besvara, men att jag för min del snarast skulle vilja i samma klass som universitetsprofessorerna sätta professorerna vid de institutioner, där vetenskapligt arbete bedreves och vore av sådan kvalitet, att det kunde jämföras med det vetenskapliga arbetet vid universiteten. Härigenom skulle

Ang.
lönereglering
» för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

man undgå risken, att den lägre löneställningen skulle, som jag uttryckte mig, medföra en sugning av de bästa krafterna från ifrågavarande anstalter till universiteten. Herr Bengtsson i Norup var ju närvarande i utskottet, då jag höll detta anförande. Jag fick i utskottet icke från något håll något som helst understöd, utan alla övriga utskottsledamöter ville, att man antingen skulle jämställa alla eller också inga av ifrågavarande befattningshavare med professorerna vid universiteten. I enlighet med inom utskottet gängse praxis avstod jag då från att göra något yrkande och avgav endast en reservation mot utskottets utlåtande. Till vittne på att min ståndpunkt inom utskottet varit den, jag nu angivit, kan jag återropa utskottets här närvarande sekreterare, som omedelbart efter det jag hållit mitt anförande gick fram till mig och yttrade: »Det blir väl således en blank reservation?», vilken fråga jag bejakade. Jag vet icke, om detta mitt handlingssätt egentligen kan läggas mig till last.

Sedan var det herr Bengtsson i Norup, som vände sig till mig med en annan anmärkning, nämligen att jag i föl var med om den formulering av beslutet som sedan blev riksdagens. Det är riktigt. Men jag har redan här i dag i kammaren uttalat mig i den riktningen, att enligt min uppfattning borde man fatta detta beslut såsom icke prejudicerande varken i ena eller andra riktningen, utan att man skulle stå fullkomligt obunden och med fri prövning åt alla håll.

Vidare hade herr Sköld några älskvärda ord att rikta till mig, och han började då med att korrigera ett ord av mig, nämligen då jag råkat i misshugg säga veterinärinstitutet i stället för veterinärhögskolan. Jag vill då säga, att jag alltid, då jag blir korrigerad för ett yttrande i misshugg, känner mig förbunden till ödmjuk tacksamhet mot den som korrigerar mig. Det påminner mig för övrigt om en liten roman, som jag läste för någon tid sedan, översatt från engelskan. Där stod på en sida, att den eller den personen önskade sig 100 mil under jordens yta, och så fanns där en asterisk med en tillhörande not: »Den ärade läsaren torde observera att med mil menas engelska mil, av vilka 6 gå på en svensk.» Det är en dylik noggrannhet i uttrycksätt och framställning, som jag alltid på det djupaste beundrar, även om det som i detta fall icke alls har med själva sakfrågan att göra. Och jag får säga, att om jag i misshugg råkade säga veterinärinstitutet, så tror jag verkligen inte att det har någon som helst betydelse med avseende på själva saken.

Herr Sköld yttrade vidare, att min framställning, då jag ställde veterinärhögskolan — förlåt, nu höll jag på att säga fel igen — lägre än t. ex. tekniska högskolan, så var det beroende på godtycke från min sida, under det herr Sköld framställde den objektiva sanningen. Ja, jag får lov att säga, att jag icke fullt kan gå med på herr Skölds resonemang. Herr Sköld drar fram de säkerligen för honom fullt övertygande skäl, som för honom varit avgörande, och det är klart att dessa skäl ha en mycket allvarlig innebörd, och det är likaså givet, att de måste respekteras. Men då han säger att min framställning är godtycklig, således i motsats till hans, som skulle vara objektiv, så får jag säga att han har framställt dessa skäl mot den personliga bakgrund och med den personliga erfarenhet som han har, medan jag däremot tar till motivering för min framställning löneregleringskommitténs yttrande, och under sådana förhållanden får jag säga att jag icke fullt kan vara med, då han vill göra gällande att min framställning är godtycklig och hans icke godtycklig utan objektiv. Snarare är det väl tvärtom.

Ja, sedan var det herr Forssell som uttalade sin förvåning över att jag hade med avseende å den von Platen-Muntersska uppfinningen talat om att den skulle vara så märkvärdig, att den skulle bevisa något i det här sammanhanget, så märkvärdig att jag talade om det »uppseende» som den väckt. Jag vet nu

icke om jag nämnde ordet »uppseende», men även om jag det gjorde, så lade jag tonvikten icke vid att den var uppseendeväckande, utan tonvikten gällde det verkliga värde som ligger i en dylik uppfinning och som gör att den blir observerad i hela världen.

Det är blott med dessa ord, herr talman, som jag velat bemöta några små angrepp som riktats mot mig personligen. För övrigt vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Forssell: Det var närmast för att precisera mitt yrkande, som jag begärde ordet. Jag måste nämligen av tekniska skäl instämna i herr Hedlunds i Haste yrkande. Men då jag har ordet vill jag begagna tillfället att ytterligare säga några ord i den föreliggande frågan.

Herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande synes mig nämligen icke böra stå alldeles oemotsagt i kammarens protokoll. Herr statsrådet sade det, att det är en allmänmänsklig strävan att taxera sig själv i överkanten. Ja, jag skall nu icke gå in på de erfarenheter, som kunna antagas ligga till grund för denna egendomliga uppfattning av allmänmänskliga tendenser. Men jag måste säga, att i detta sammanhang finnes det icke någon som helst anledning att bringa denna allmänmänskliga strävan på tal. Men icke desto mindre återkom herr statsrådet i flera vändningar till denna tanke. Han sade, att naturligtvis begära fackhögskolornas professorer, offer som de äro för denna strävan, att bli uppflyttade i likhet med universitetsprofessorerna, och då, sade han, komma de och tala om att nog idkas det vetenskap vid våra högskolor och nog äro vi vetenskapsmän, som därför böra honoreras på samma sätt som professorerna vid universiteten. Men, herr talman, mina herrar, är icke detta ett sätt att ställa saken alldeles på huvudet? Ty här är ju alls icke fråga om vad herrar professorer vid fackhögskolorna tänka och tycka i avseende å arten av sin verksamhet. Det är icke alls fråga härom, utan frågan gäller, vad statsmakterna, riksdagens båda kamrar i förening med Kungl. Maj:t, bestämt skall vara fackhögskolornas uppgift. Man kommer icke ifrån detta. Man sänker deras löner men behåller kvar gällande instruktioner som fordra vetenskapligt arbete av dessa högskolors professorer, alltså en föregående lång vetenskaplig utbildning. Det är denna disharmoni mellan den föreslagna lönepolitiken och kraven på högskolorna, som jag här påtalat och som icke kan av riksdagen — med bibehållen självaktning, hade jag så när sagt — vidhållas. Ty det blir i alla fall så, att så länge dessa institutioner bestå, så blir det ett åliggande för högskolorna att arbeta vetenskapligt, och samtidigt säger man till dem som arbeta på dessa fält, att den lön, som vetenskapsmannen får, den få ni icke, men ni måste dock gå den långa, törnbeströdda vägen som vetenskapliga ämnessvenner och likväl finna er i den relativt lägre avlöning som följer av föreliggande förslag. Nu finnes det naturligtvis en *teoretiskt* tänkbar utväg ur detta dilemma, men hur omöjlig denna utväg är, vill jag belysa genom att framkasta en fråga. Jag vill tillåta mig till de närvarande herrarna på statsrådsbänken såväl som till kammarens ledamöter rikta det spörsmålet: är det någon som vill stiga upp och säga: jag kommer att föreslå att i instruktionerna för dessa fackhögskolor uteslutes bestämmelsen, att arbetet vid dessa högskolor skall bedrivas vetenskapligt? Nej, mina herrar, det är ingen som vågar taga detta på sitt ansvar. Ty man vet vad det skulle betyda, för det första för det vetenskapliga livet i vårt land och för det andra för de industrier och näringar, för vilka dessa fackhögskolors vetenskapliga verksamhet är av en grundläggande vikt. Man vågar ej stryka den bestämmelsen i instruktionen, och alltså fordrar en rättsinnig uppskattning av det arbete man kräver, att ifrågavarande befattningshavare skola betalas på samma sätt som andra vetenskapsidkare.

*Ang.
tonreglering
för vissa
professorer
m. fl.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ja, herr talman, jag skulle i någon mån kunna förstå den långvariga strid som här föres i denna sak, om det belopp, som saken gäller, skulle röra sig om miljoner eller åtminstone hundratusentals kronor. Men när det gäller ett så relativt litet belopp som 66,000 kronor, varigenom man kan honorera det högst betydande vetenskapliga arbete, som utföres vid våra fackhögskolor, då tror jag att riksdagen slår in på en besparingspolitik som vore i högsta grad oklok, om riksdagen här ställer sig avvisande.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande i den justerade form som här framställts.

Herr Hedin: Herr talman! Jag är närmast uppkallad att yttra några ord i föreliggande ärende på grund av anförandet av herr Rydén. Han uttalade farhågor för att Chalmers tekniska institut komme i sämre ställning, därest reservanternas förslag bifölles, därigenom att professorerna vid Chalmers lätt kunde föranledas att söka sig till tekniska högskolan i Stockolm. Ja, detta uttalande utgör väl närmast ett belägg för den uppfattning, varom vi nu synas eniga, att en bättre avlönad ställning lockar de bästa sökande till just den skolan.

Om vi äro eniga därutinnan, så ställer sig osökt fram frågan nr 2: är det till nytta för landet att tekniska högskolan i Stockolm får de bästa förmågorna eller ej? Skola de splittras hit och dit eller skall man söka samla dem där? Nu är det ju uppenbart, att för att de tekniska vetenskaperna skola kunna gå framåt i våra dagar fordras det särskilt dyrbara anläggningar och laboratorier samt vidlyftig utrustning i många avseenden. Det fordras vidare ofta nog samarbete mellan flera vetenskapligt utbildade personer. Vårt lands ekonomi synes omöjliggöra tanken på upprättandet av flera tekniska skolor på skilda platser. Vi måste således vara nöjda med den skola vi fått i Stockholm och söka hålla den på så hög nivå som möjligt. Men för att det målet skall kunna nås, så är det till synnerlig fördel, om lönerna vid skolan icke äro för knappt tillmätta.

Det har talats mycket om det rättvisa i att avväga lönerna på det ena eller andra sättet, varvid tyngdpunkten närmast lagts på det rättvisa ur personliga synpunkter. Men vi ha också landet och näringslivet att här taga hänsyn till, och synpunkten av landets nytta bör i sådant fall även jämföras med vad som kan anses höra till den personliga rättvisan.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade något om förslaget att införa doktorsgrad vid tekniska högskolan. Införandet av doktorsgrad och en särskild examen härför avser ju emellertid att än ytterligare befrämja den tekniska vetenskapliga forskningen, således ett synnerligen lovvärt ändamål. Det har hittills varit så i vårt land, att just den tekniska vetenskapliga forskningen och tekniska studier över huvud icke tillräckligt uppskattats i avseende å sin betydelse. Men i de moderna tider som vi nu leva torde var och en vara villig erkänna att teknik för näringslivet bäst befrämjas genom synnerlig grundlighet i vetenskapligt avseende och grundliga studier därutinnan. Det är därför också av synnerlig vikt att vid tekniska högskolan denna doktorsgrad verkligen kan komma till införande. Men om man inför en doktorsgrad vid tekniska högskolan och finner den berättigad, så utgör det väl också starkt fog för att dessa högskoleprofessorer få samma löner som professorerna vid rikets universitet.

Herr Andrén: Herr talman, mina herrar! Genom instämmande i herr Lindskogs anförande har jag redan skänkt hans yrkande min anslutning, och ingenting har under debatten förekommit som kan väga tungt nog att förmå mig frånga denna min ståndpunkt. Å andra sidan måste man naturligtvis bestämt

räkna med den möjligheten, att utskottets yrkande kommer att vinna denna kammares bifall, och detta redan av det skälet, att ingen utredning föreligger varpå man mera starkt kan stödja ett förslag om uppflyttning av vissa befattningshavare till full likställighet med universitetsprofessorerna.

Denna debatt har också framför allt visat, att en utredning är synnerligen behöfelig. Flera talare ha också värdjat till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att låta verkställa en dylik utredning. Det synes mig därför vara synnerligen befogat, att kammaren erkänner att frågan icke ligger så klart till, att man redan nu bestämt bör binda sig vid den kategoriska och summariska ståndpunkt, som intages av utskottet. Kammaren bör med andra ord hålla frågan öppen för sig, och jag tror att detta kan ske genom tillägg till det yrkande som innehålles i utskottets utlåtande.

Ehuru jag alltså för egen del i första hand måste rösta för det yrkande som framställts av herr Lindskog, skulle jag dock — som subsidiärt yrkande — vilja föreslå, att utskottets hemställan bifalles med följande tillägg att införas såsom ett nytt moment c) under punkt 1: »att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning angående placering i lönehänseende av de i mom. a) omnämnda befattningshavarna och framlägga de förslag, som en dylik utredning eventuellt kan föranleda.»

Herr Sköld: Herr talman! Jag ber att få avge en personlig replik till herr Lindskog med avseende å hans yttrande om veterinärinstitutet, där jag tillät mig komma med en korrigerig, som herr Lindskog synes ha ganska illa upptagit. Det förhåller sig ju så, att före 1912 fanns det här i landet ett veterinärinstitut, vilket senare omdanades till en vetenskapligt arbetande högskola. Och när jag av herr Lindskogs värdesättning av veterinärhögskolan fick det intrycket, att herr Lindskogs studier rörande denna fråga stannat vid tiden före 1912, så ville jag med min lilla korrigerig icke säga annat än att herr Lindskog skulle observera att det hänt något från den tid vi hade veterinärinstitutet och till den, under vilken vi haft en veterinärhögskola.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Vi kunna väl alla med tacksamhet erkänna, att på den praktiskt vetenskapliga forskningens område ett storartat arbete utförts till gagn för våra näringar, vårt jordbruk och vår industri. Och det synes mig att det vore att underkänna detta för vårt land viktiga arbete, om vi satte utöfvarna av detta arbete i en lägre löneskala än universitetsprofessorerna. Det kan vara av lika stor vikt för vårt land att forska i vad som kan vara till gagn för framtiden som att fördjupa sig i vad som skett i en forntid.

Jag har emellertid med den största uppmärksamhet följt debatten här i dag och de yrkanden, som framkommit från olika håll och efter olika linjer, och jag må bekänna, att det vore synnerligen svårt att i detta ögonblick bestämma, vilka av professorerna i fråga som gjort sig förtjänta av en högre lön och som därför nu borde ifrågakomma därtill. Hela frågan ligger, låt oss erkänna det, fullständigt outredd, och det förefaller mig därför synnerligen svårt, ja t. o. m. ansvarslöst att ta ställning till frågan i dag. Jag klandrar icke regeringen för den bristande utredningen. Jag tror att denna är beroende på det misstag som riksdagen själv begick förlidet år. Vi behöva emellertid en utredning för att få klart för oss, vilka av de vetenskapsmän som ifrågasatts här i olika yrkanden skola komma i jämställd ställning med professorerna vid universiteten. Vi behöva en utredning för att få veta det och vi veta icke i dag hur vi skola rösta. Om vi ansluta oss till herr Lindskogs yrkande, så kan det hända att vi begå en orättvisa och på samma sätt förhåller det sig, om vi följa de andra yrkandena.

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Jag vågar därför hemställa till kammaren, huruvida det icke vore riktigt att i avvaktan på en ordentlig utredning avslå såväl utskottets som Kungl. Maj:ts förslag, och jag vill därför med tanke på den blivande utredningens nödvändighet be att få framställa detta yrkande.

Herr Nylander: Herr talman! Jag fann mig föranlåten att ännu en gång begära ordet i anledning av det anförande, som nyss hölls från statsrådsbänken. Herr Forssell har redan delvis berört en av de punkter, på vilken även jag siktar. Det var då herr statsrådet nämnde att flera av här ifrågavarande befattningshavare gärna ville hålla sina fordringar i överkant. Jag vill gentemot detta invända, vad beträffar den motion jag väckt, att tekniska högskolans professorer sannerligen icke kunna anklagas för att hålla sina fordringar i överkanten. Vad är det som vi åt dem ha önskat i vår motion? Jo, helt enkelt att den jämlikhet som funnits i 50 år skall fortfarande bestå och att det förhållandet, att i alla andra länder professorer vid tekniska högskolor äro jämställda med universitetsprofessorer, skall äga tillämpning även hos oss.

Herr statsrådet uttalade vidare sin förvåning över, att den förste talaren i dagens debatt hade påpekat, att det här gäller även industri-, lantbruks- och skogsvårdsintressen, ett påpekande, som enligt herr statsrådets sätt att se på saken vore ägnat att vilseleda hela diskussionen. Jag kan icke alls finna, att så är förhållandet, ty att man anlägger även dessa rent praktiska synpunkter på detta spörsmål, är ju helt naturligt. Jag vill för tekniska högskolans vidkommande endast erinra om det faktum, att här råder en livlig konkurrens om de bästa krafter, som stå till buds just mellan industrien och tekniska högskolan, och riksdagen bör väl taga hänsyn till denna konkurrens. Det går näppeligen att förneka, att möjligheterna att få de bästa krafterna till tekniska högskolan minskas genom att dessa professorer erhålla den särställning, som blir en följd av detta förslag.

Sedan var det en tredje sak, även den i herr statsrådets anförande, som jag också skulle vilja bemöta. Det var när han gick in på frågan om införande av teknisk doktorsgrad vid tekniska högskolan. Han fann i detta en åtgärd, som tydde på, att man vid tekniska högskolan ville nå upp till universitetsprofessorerna och att man för att vinna detta mål, (som man icke ännu ansåg sig ha nått), ville införa doktorsgraden. Jag är övertygad om, att detta förslag om införande av teknisk doktorsgrad icke alls motiveras av en önskan att komma upp i samma ställning som universiteten, utan saken beror helt enkelt därpå, att man anser sig vid tekniska högskolan stå i vetenskapligt hänseende så högt, att man kan med gott samvete införa teknisk doktorsgrad, en sak, som för övrigt redan är införd i de flesta andra länder. Att så ännu icke blivit fallet, beror väl på att man velat finna den lämpligaste formen för denna doktorsgrad och därför dröjt med saken, men som herrarna veta, är frågan ute på remiss, och filosofiska fakulteten i Uppsala har redan med övervägande majoritet uttalat sig för saken. Under sådana förhållanden kan det väl icke dröja så länge, innan denna doktorsgrad införes.

Med anledning av de yrkanden, som här gjorts sedan jag sist hade ordet, vill jag säga, att för den händelse frågan ligger så, att det finnes någon utsikt till framgång för herr Andréns yrkande, så vill jag avstå från mitt förra yrkande om bifall till herr Lindskogs reservation och i stället yrka bifall till herr Andréns senast framställda yrkande.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att korrigera en felaktig uppgift av herr Forssell. Han påstår i sitt anförande, att det här endast gäller en summa av 66,000 kronor. Den uppgiften måste vara oriktig. Skillnaden mellan första löneklassen i lönegraden B 30 och den

avlöning, som en universitetsprofessor åtnjuter, är 1,500 kronor, medan skillnaden mellan fjärde löneklassen och avlöningen för professor, som uppbär ålderstillägg är, om jag icke är felaktigt underrättad, 1,060 kronor. Denna siffra, 66,000 kronor, kan under sådana förhållanden icke vara riktig, men om man säger att siffran ligger någonstades mellan 66,000 och 100,000 kronor, så torde man komma sanningen närmare. Härtill komma dyrtidstilläggen och så dessutom konsekvenserna, som man icke får blunda för och som innebära, att om man går in för denna höjning av fackprofessorernas löner, så måste man ovillkorligen, såvitt jag kan se, också höja lönerna för fackprofessorerna vid andra institutioner, som det nu icke är fråga om, men som säkert automatiskt komma att anmäla sig, och då blir siffran väsentligt högre.

Till slut vill jag göra den allmänna reflexionen, att jag förgäves väntat på att få höra några funderingar om det starka behovet av sträng sparsamhet, som man eljest ganska ofta brukar få höra just från det håll, där man nu med sådan iver går in för den förhöjning det nu gäller. — Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skall icke närmare ingå på repliker, utan har begärt ordet huvudsakligen för att yttra mig i anledning av de yrkanden, som framkommit i debattens sista skede.

Det brukar ofta hända, när en grupp av stridande finner sina positioner sönderskjutna, att någon försöker kasta fram en räddningsplanka, på vilken man i sin nödställda belägenhet kan paddla sig i land. Jag kan icke neka till, att det av herr Andrén framställda yrkandet synes mig närmast ha denna karaktär av räddningsplanka, och det är väl också yrkandets raison d'être. Ty vad är det för beslut, som herr Andrén vill inleda kammaren på? Jo, han vill, att vi skola taga löneregleringen i dag över hela linjen såsom Kungl. Maj:t föreslagit, men samtidigt vill han, att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t efter en redan verkställd utredning skall göra en ny lönereglering. Jag får säga, att jag kan icke minnas i hela min offentliga verksamhet, att jag varit med om något sådant. Antingen skola vi göra en lönereglering och låta den bli bestående eller också skola vi icke göra någon lönereglering, utan uppskjuta hela saken. Men att i dag taga en lönereglering, som sveper över det hela, en allmän lönereglering alltså, med alla dessa bestämmelser, som reglera pensionsförhållandena i överensstämmelse med det civila lönereglementets föreskrifter, att alltså införa hela detta system i dag, för att sedan, eventuellt nästa år, taga alla eller en del av dessa professorer och föra in dem under de särskilda bestämmelser, som gälla för universiteten, det kan väl icke vara tillrådligt. Vi skola komma ihåg, mina herrar, att vid universiteten finnes det icke en enda professor, på vilken det civila lönereglementets bestämmelser äro tillämpliga, utan det är endast fallet med de kamerala tjänstemännen och bibliotekstjänstemännen. Jag kan icke se annat, än att detta som man här vill att kammaren i en hastig vändning skall besluta vore alldeles orimligt. Är det så, att kammarens majoritet är tveksam i denna löneregleringsfråga, så bör den icke alls besluta en lönereglering i dag för att sedan göra om den till nästa år.

Jag finner då mera reson i herr förste vice talmannens yrkande, som går på rent avslag, men jag skall be att få påpeka, hur riskabel även en sådan ståndpunkt är i det förevarande läget. Jag skall först göra detta ur synpunkten av de konsekvenser beträffande budgetbehandlingen i år, som man kommer till, om man går på förste vice talmannens linje och avslår löneregleringen i år. För det första kan det uppstå stor tveksamhet i fråga om vad riksdagen, därest den skulle fatta ett sådant beslut, i själva verket har beslutat. Kungl. Maj:t har här framlagt en lönereglering. Skulle nu riksdagen avslå denna lönereg-

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

lering, hur har då riksdagen tänkt sig att det skall bli nästa år för dessa professorer? Man kan naturligtvis säga, att då är det meningen, att de gamla lönebeloppen skola stå kvar. Jag vill då erinra, att med den doktrin, som gäller vid budgetfrågors behandling i riksdagen, nämligen att även ordinarie riksdagsanslag äro underkastade riksdagens beslut varje år, så kan det uppstå en rent konstitutionell tveksamhet, och följden skulle kunna tänkas bli, att det icke blir några professorslöner alls ett kommande år. Ett avslagsyrkande, som icke är förenat med någonting positivt, så att man vet, om professorerna skola ha några löner eller icke nästa år, ett sådant yrkande förefaller mig i hög grad obetänksamt — förlåt mig, herr förste vice talman, att jag använder ett dylikt uttryck om en sådan framstående ledamot av kammaren.

Jag vill emellertid anlägga en annan synpunkt på denna avslagslinje. Här föreligga nu på åttonde huvudtiteln och jag tror även på andra huvudtitlar, stora, omfattande löneeregleringar, alltså icke blott för dessa högskolor och institutioner, vilkas professorslöner vi behandla i dag, utan även för andra, som jag förut nämnt. Om riksdagen skulle avslå löneeregleringen för tekniska högskolan, hur skall man då ställa sig beträffande alla de andra befattningshavare, som äro uppförda på denna stat, men som icke äro med här? Vi ha t. ex. naturhistoriska riksmuseet, där det föreligger förslag till löneereglering för assistenter, preparatorer, konservatorer, skrivbiträden, vaktmästare o. s. v. Om nu riksdagen avslår löneeregleringen för professorerna, skall det då bli avslag över hela linjen, eller skall man reglera för en del och låta resten bli oreglerad? Samma sak gäller hela raden av dessa institutioner. Avslår man nu detta förslag om löneereglering för professorerna, hur skall det då bli för de andra befattningshavarna, som stå på samma stat? Och än mera, herr talman, vi ha en hel rad av högskolor, som icke omedelbart beröras av denna löneereglering, som nu är före. Chalmerska institutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, konsthögskolan, musikaliska akademien, gymnastiska centralinstitutet o. s. v., vilkas löneeregleringar äro formellt fristående från dem vi nu behandla, men det finns ingen möjlighet efter vad jag kan se att i år definitivt reglera lönerna för exempelvis konsthögskolan, om det blir avslag på de nu ifrågakvarande professorernas löneereglering. Jag måste säga, att ett så orimligt yrkande som detta om rent avslag utan att något annat sättes i stället, det kommer att ställa till en förfärlig villervalla.

Vi ha i dag att besluta hur vi vilja ha det, och jag hemställer till kammarens ledamöter att hålla huvudet kallt gentemot all jämmer och all agitation. Vi hade samma historia i fjol beträffande överbibliotekarierna vid universiteten. Det var oväsen i pressen och i kammaren och överallt, men riksdagen höll huvudet kallt och sen vart det tyst. Jag tror inte att någon människa vid närmare eftersinnande skall kunna säga annat än att det beslut, som då fattades, var klokt. Vi bli icke klokare till nästa år, och någon större överblick över saken än vi nu ha få vi icke till dess. Lägga vi tillsammans vad utredningsmännen, Kungl. Maj:t och utskottet, ha presterat, så ha vi för våra ögon allt det utredningsmaterial, som står att få. Det gäller endast att veta vad vi vilja i dag, och jag vädjar till kammaren, om det icke är klokt att vi efter den klargörande debatten i dag liksom vi i fjol resolut fattade beslut i en då omtvistad fråga, klippa av hela detta spörsmål genom att fatta ett beslut om saken i dag, och vi skola få se, att både tekniska högskolan och alla de andra lärdomsanstalterna utan minsta tvivel alltjämt komma att fylla sina uppgifter på ett utmärkt och förstklassigt sätt. Jag tror icke alls på dessa olycksprofetior, som herr Forssell och andra kommit med i dag, att den omständigheten att icke precis lika hög lön utgår till professorerna vid veterinärhögskolan och tekniska högskolan. — vars intressen herr Forssell närmast förfäktade — som vid universiteten, skulle komma att inverka hämmande på forskningsarbetet

vid de båda förstnämnda anstalterna. Det tror jag inte på. Det är icke sådana löner, som bjudas här, att det skulle vara rimligt att tänka, att respektivet skulle bli det, att högskolorna skola känna sig tillbakasatta och på grund därav icke kunna fylla sin uppgift.

Jag väddar till kammaren att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Vi komma icke att bli klokare till nästa år än nu. Förr eller senare måste vi fatta ståndpunkt till detta spörsmål, och då är det lika bra att vi besluta i dag, så att vi slippa ifrån all denna pressagitation och dessa uppvaktningar nästa år. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag och bestämt avslag på förste vice talmannens och herr Andréns yrkande.

Herr André: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Rydén's anförande föranleder mig till en mycket kort replik. Han sökte avfärda mitt förslag genom att karakterisera detsamma som en räddningsplanka. Jag hade verkligen fått den uppfattningen av den föregående diskussionen att en dylik räddningsplanka vore synnerligen behövlig, och jag vet verkligen icke, vilken anledning herr Rydén kan ha att i denna situation avvisa en räddningsplanka, när den nu bjudes honom.

Jag tror för min del, att det förslag jag här framfört är sakligt starkt, därför att det leder till ett positivt beslut, och ett positivt beslut på en punkt där i visst avseende alla synas vara ense. Jag har med stort intresse följt dagens debatt och icke funnit, att någon ansett B 30 vara en *för hög* placering för någon av de befattningshavare det här är fråga om. Däremot har man diskuterat, om den ena eller andra gruppen bör sättas i *högre* lönegrad än B 30. Det förslag jag har tillåtit mig att framställa bereder möjlighet för en dylik uppflyttning. Det är således icke bara fråga om en räddningsplanka, utan det är fråga om att redan nu kunna komma till ett positivt beslut, som innehåller något, varom alla synas vara ense och dessutom innebär en möjlighet att på grundvalen av en saklig prövning skipa en än bättre rättvisa. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt förut framställda yrkande.

Herr Röring: Herr talman! Den ärade talaren på skånebanken framhöll i sitt yttrande, att han från sin mångåriga riksdagstid icke kunde erinra sig något fall, då riksdagen, samtidigt som riksdagen beslutade en lönereglering, anhållit om en kompletterande utredning som berör löneregleringen. Det är mycket möjligt, att ett sådant fall icke har förekommit under herr Rydén's riksdagstid, men om så icke varit fallet, är det beroende därpå, att en fråga om en lönereglering icke befunnit sig i ett sådant läge som den nu ifrågasvarande frågan.

Vi tyckas alla vara överens därom, att den lönereglering, som av regeringen föreslagits, och som statsutskottet har tillstyrkt, är i hög grad önskvärd liksom också att densamma bör genomföras i år. Men samtidigt finnes det många i denna kammare, som äro övertygade om, att det finnes vissa professorer vid våra fackskolor, som i lönehänseende böra likställas med universitetsprofessorerna, och som skulle vilja rösta för en löneförhöjning även för andra professorer än Kungl. Maj:ts föreslagit. Herr Rydén påstår, att det icke tjänar någonting till att i skrivelse till Kungl. Maj:ten anhålla om en utredning, huruvida en sådan uppfattning är riktig, emedan riksdagsmännen även efter en ny utredning icke skulle bli klokare huruvida denna uppfattning är riktig, än vi äro i dag. Herr Rydén kan naturligtvis svara för sig själv. Han vet, om han så till den grad behärskar spörsmålet, att han redan nu kan bedöma, huruvida han tillfölje en verkställd utredning kan bli klokare än han i dag är. Men för oss andra, som äro mera tveksamma, och som äro övertygade om, att vi efter en utredning bättre kunna bedöma den föreliggande frågan, skulle det

Ang.
lönereglering
or vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

vara kärt, om denna utredning komme till stånd. Om det visar sig, att vi hava rätt däri att vissa andra professorer även böra erhålla löneförhöjning, så bör detta beslutas av riksdagen snarast möjligt. På grund av det anförda anser jag riktigast, om kammaren biträder herr Andréns yrkande, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Ja, herr talman, jag trodde, att herrarna skulle fatta mitt yrkande om avslag å Kungl. Maj:ts och utskottets förslag så, att det innebar, att ifrågavarande professorers löner skulle bibehållas vid samma belopp som nu. Då så tydligen inte blivit fallet, ber jag att få komplettera mitt yrkande. Jag yrkar alltså avslag å såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag, och att de ifrågavarande professorernas löner måtte för kommande budgetår utgå med samma belopp, som hittills under föregående år. Jag har så mycket mera skäl att framställa detta avslagsyrkande, som en av utskottets egna ledamöter nyss yttrat, att denna fråga kanhända, om vi haft en ny utredning i frågan, skulle kommit i ett annat läge än den nu gjort.

Av debatten framgår tydligt och klart, att frågan är fullständigt outredd. Jag åtminstone är icke mogen att pröva innebörden av de framställda yrkandena, och huruvida de äro lämpliga eller ej. Jag håller före, att det enda riktiga är att få frågan uppskjuten, och så blir fallet, om herrarna biträda avslagsyrkandet. Då få vi pröva frågan ett annat år, när en ny utredning föreligger.

Herr **Löfgren** i Stockholm: Herr talman! Jag är väsentligen förekommen av herr Röing, och även jag skall be att få yrka bifall till det yrkande, som framställts av herr André.

Jag måste säga, att jag sällan har varit med om en debatt i riksdagen, där man känt en större osäkerhet inför avgörandet, än denna. Så mycket är emellertid säkert, att om diskussionen finge anses utgöra svar på frågan, skulle svaret närmast bli att den utredning, som man kunnat vänta och som skulle utgöra den säkra grunden för avgörandet, icke föreligger, och vidare att det förslag, som nu framställts av utskottet, inte är avvägt på ett sätt, som gör, att man känner rättskänslan tillfredsställd. Jag lämnar därhän, huruvida vissa kategorier av de anställda inom tekniska högskolan och andra anstalter, som nu kallas professorer, ha samma rätt som andra att bli uppflyttade till universitetsprofessorernas kategori; men säkert är, att det åtminstone finnes flera befattningshavare inom de olika läroanstalterna, som böra uppflyttas till universitetsprofessorernas lönenivå för att fackhögskolorna — om jag så får kalla dem — skola kunna fylla den uppgift, som statsmakterna tilldelat dem och som de skola fylla enligt erhållna direktiv. Denna sak har emellertid förut i dag blivit belyst, särskilt av herr Forssell, och jag behöver därför icke närmare ingå på den. Jag instämmer tillfullo i vad han yttrat därom, nämligen att om statsmakterna tilldelat dessa anstalter vissa uppgifter böra de, som ägnat sig däråt och utbildat sig därefter, också ha de fördelar, som följa med deras ställning.

Det synes mig betänkligt att nu avslå det hela på sätt, som yrkats av herr förste vice talmannen. Och då utsikterna till bifall för herrar Sederholms och Hedlunds reservation inte synas vara så värst stora, skulle jag för min del ha kunnat vara med om att bifalla utskottets förslag, för att åtminstone några av de befattningshavare, som här nu beröras, skola få viss löneförbättring — jag skulle, säger jag, kunnat vara med om utskottets förslag, om blott herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet på den fråga, som riktades till honom från herr Bengtsson i Norup, hade givit det svaret, att regeringen för sin del beaktade de synpunkter, som kommit fram i debatten, och vore villig

att verkställa utredning och framlägga förslag i den riktning, som här framträtt såsom den, jag skulle vilja säga, allmänt omfattade. Men ett sådant svar erhöles icke från herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Snarare skulle jag vilja tro, att svaret kunde anses vara rent avböjande. Han ansåg, att den största möjliga rättvisa redan skipats genom Kungl. Maj:ts proposition, och vid sådant förhållande ber jag, herr talman, att få yrka, att kammaren, som torde allmänt hysa den åsikten att full rättvisa *icke* vunnits genom detta förslag, måtte, genom bifall till herr Andréns yrkande, giva uttryck åt den uppfattningen, att allt icke blir ställt till rätta genom ett rent bifall till utskottets yrkande.

Det har visserligen från herr Rydén sida inväntats att vissa svårigheter av teknisk natur härigenom skulle uppkomma, då man snart vore nödsakad att gå inför ett delvis upprivande av ett redan fattat beslut. Jag tror emellertid, att vi i det nödläge, vari vi genom den bristande utredningen kommit, icke kunna finna någon annan väg än denna. Skulle vi då av riksdagsbyråkratisk bundenhet av vad som förmenas vara praxis inom riksdagen låta avhålla oss från att giva anvisning på en väg, som ensamt synes framkomlig för erhållande av rättelse? Jag för min del vill hellre sätta saken framför formen, och jag tror mig därmed icke heller vålla någon större rubbning i statsmakternas arbete genom att bringa saken till rätta efter de grunder, som komma att beslutas vid en följande riksdag.

Herr Rydén: Herr talman! Den ändring, som herr förste vice talmannen gjorde beträffande sitt förra yrkande, undanröjde ju den rent konstitutionella invändning, som jag gjorde mot detta yrkande. Men om man går på rent avslag å utskottets förslag, står i alla fall den frågan kvar: är ett sådant beslut rättvist mot befattningshavarna i alla de andra institutionerna, om vilka just nu ingen strid råder beträffande lönerna? Är det meningen, att man skall reglera lönerna för de lägre tjänstemännen men låta en ändring av lönerna för dessa institutioners professorer anstå? Hela det komplex av invändningar, som reser sig mot ett avslag å detta förslag, kvarstår alltjämt, även om den rent formella invändningen, som jag gjorde, icke längre kan göras gällande. Jag skall emellertid inte slösa mera tid på detta nu, ty jag kan inte tänka mig, att kammaren reflekterar på detta avslagsyrkande.

Sedan skall jag be att få säga några ord om det Andrénska yrkandet. Jag begär inte, att herrar Löfgren i Stockholm och Röing skola känna till avlösningsreglementet såsom vi i statsutskottet måst försöka lära oss göra det, och jag begär inte heller, att de skola ha respekt för de invändningar, som ur löneteknisk synpunkt kunna göras mot detta yrkande. Hur orimligt måste det emellertid inte vara, om vi i år fatta ett beslut i överensstämmelse med utskottets förslag och således införa dessa professorer under civilförvaltningens lönereglemente med dess 36 paragrafer, som konstituera en mängd förhållanden beträffande tjänstgöring och pensionsunderlag, och allting annat, som följer med, för att nästa år bryta ut dem ur detta reglemente med alla de anstalter och ändringar, som därav följa, för att på dem tillämpa de särskilda bestämmelser, som gälla för universiteten. Jag kan inte tänka mig en mera opraktisk och barock arbetsmetod från riksdagens sida, om man i år beslutar att tillämpa civilförvaltningens lönereglemente på dessa professorer och sedan bryter ut alla eller en del av dem från detta reglemente nästa år. Det kan inte hjälpas, om en del av kammarens ledamöter inte ha orkat fatta position i denna fråga. Jag förmodar emellertid att ställningen skulle bli ungefär densamma nästa år. Inte äro herrar Löfgren i Stockholm och Röing klokare nästa år, än de äro i år, härutinnan, om vi nu gå in för utskottets förslag med det Andrénska tillägget. Det kommer inte att föreligga något material nästa år,

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 8.

*Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för vissa
professorer
m. fl.
(Forts.)

som inte finnes redan i år. Det är nödvändigt att till slut bestämma sig, och då så är fallet, vill jag fråga kammarens ledamöter: vad är det man egentligen skulle vinna genom att gå den Andrén-ska vägen? Jo, då bli alla dessa professorer såverade beträffande löneklassen B 30, och det skulle bli den nya plattform, från vilken de skulle starta den nya kampanjen mot en ännu högre lönestandard. Skulle en utredning giva vid handen, att det bör göras en uppdelning av professorerna i lönehänseende, t. ex. vid tekniska högskolan, har man härigenom alltså fastslagit, att den lägsta gruppen skall placeras i löneklass B 30 och de andra i ännu högre klass. Det är emellertid inte så säkert, att en sådan uppdelning av professorerna i löneklasser, som placeras den ena professorn i B 30 och en annan professor i universitetsprofessorernas löneklass, motsvarar det verkliga avståndet dem emellan. Skulle den nya utredningen visa att en sådan uppdelning inte vore rättvis, skulle det kanske t. ex. kunna bli fråga om att placera en professor i B 30, en i B 28, en i B 26, o. s. v., hela vägen efter. Det skulle ställa till mycket stor oreda och göra det onda värre.

Om man här lugnt bedömer det hela, måste man få klart för sig, att detta ärende föreligger i ett så fullt utrett skick, som man kan begära. Det gäller bara för riksdagen att säga ifrån, hur det skall bli, så är saken ur världen. Jag hemställer till kammaren att inte låta sitt omdöme förvillas utan ta utskottets förslag, så stå vi på den säkra sidan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Hedlund i Häste under överläggningen gjorda yrkandet, 3:o) bifall till herr Lindskogs yrkande, 4:o) bifall till det yrkande, som subsidiärt framställt av herr Andrén samt 5:o) bifall till det av herr förste vice talmannen Hamilton gjorda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Andrén, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de övriga propositionerna, av vilka därvid den under 4:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Andrén under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 71, angående iståndsättande av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm m. m.;

nr 67, angående höjning av maximivärdet för jordbrukslägenheter vid lån ur egenslännefonden;

nr 68 angående disponerande av avkastningen av statens hästavefsfond; och nr 69, angående fiskerätt m. m. i vissa kronan förbehållna, ovan odlingsgränsen belägna vattenområden i Västerbottens län.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 4, angående verställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Sedan *punkten 1* föredragits, anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har i denna punkt av utskottets utlåtande avgivit en blank reservation. Den fråga, som det här gäller, rör de anmärkningar, som statsrevisorerna riktat mot riksbankens förvaltning och speciellt mot lumpinköpen för Tumba bruks räkning. Häremot ha statsrevisorerna gjort en mycket skarp anmärkning. De uttala, som slutkläm i sin berättelse: »Revisorerna måste för den skull beteckna det sätt, varpå brukets upphandling av lump sålunda handhåfts, såsom synnerligen anmärkningsvärt.» I olikhet mot vad som gäller för den övriga statsförvaltningen, där Kungl. Maj:t inforrdar förklaring över av statsrevisorerna gjorda uttalanden, ankommer det i detta fall på bankoutskottet att inforrdra dylika förklaringar från riksdagens verk. Så har förfarits i detta fallet och även i ett annat fall — också gällande riksbanken — där statsrevisorerna ha gjort anmärkning. Utskottet har också från fullmäktige i riksbanken fått del av de yttranden, som i ärendet avgivits både från fullmäktige, som i huvudsak instämma med vad inspekterande fullmäktigen yttrat, och från bruksförvaltaren. Utskottet har sedermera behandlat saken och kommer i detta utlåtande med en »omförmålan» till riksdagen.

Utskottet har, enligt min mening, icke alls tagit ställning till frågan om vem, som egentligen har rätt, vare sig det är statsrevisorerna, som gjort den skarpa anmärkningen mot Tumba bruks upphandlingsprinciper, eller om det är inspekterande fullmäktigen och förvaltaren. Utskottet kommer med litet vaga yttranden och gör till riksdagen ett omförmående om vad som i ärendet förekommit och stryker under, också litet vagt, vad som bruksförvaltaren själv redan 1917 tog initiativ till och gjorde framställning om hos fullmäktige i riksbanken, nämligen att dessa uppköp skulle ske i så stor utsträckning, som möjligt, från statens verk och institutioner.

Sedan utskottet lagt saken på detta sätt, kunna statsrevisorerna, enligt mitt sätt att se, anse sig ha fått rätt i sina anmärkningar mot förvaltaren vid Tumba. Men även bruksförvaltaren kan givetvis anse sig ha fått rätt gentemot statsrevisorerna. Man kan således säga, att hela frågan på sätt och vis rinner ut i sanden.

Då nu statsrevisorerna varit inne på frågan och gjort dessa grava anmärkningar, så kan man visserligen tänka sig, att, därest några felaktigheter förekommit, dessa i fortsättningen bli rättade. Men jag har dock icke ansett det vara riktigt att behandla saken på det sätt utskottet gjort, särskilt om man

*Ang. inköp
av lump för
Tumba bruk.*

Ang. inköp
av lump för
Tumba bruk.
(Forts.)

vet, att de, som suttit på den avdelning av statsrevisionen, som behandlat detta ärende, inte alls känna sig tillfredsställda av den förklaring, som bruksförvaltaren givit över ifrågavarande affärer, utan fortfarande vidhålla sin uppfattning, vilket också har tillkännagivits i utskottet. Jag har som sagt för min del ansett, att utskottet inte borde gå ifrån frågan på detta sätt. Jag har därför inom utskottet yrkat, att utskottet skulle utreda saken, så att man finge ett svar på frågan, vem som har rätt, statsrevisorerna eller bruksförvaltaren vid Tumba. Den frågan blir ju ingalunda klarlagd genom en »omförmälan» till riksdagen, där man bara i utskottets utlåtande inför bägge parternas uttalanden men själv icke tar ställning till saken. Jag har, herr talman, såsom utskottet behandlat detta ärende, icke kunnat bilda mig någon uppfattning om vem som har rätt, statsrevisorerna eller bruksförvaltaren. Den saken hade behövt bättre utredas. Man hade då kunnat vinna klarhet över huruvida den rätt grava anmärkning, som statsrevisorerna här gjort, har fog för sig eller icke. Utskottet har emellertid icke velat vara med om detta utan har, som nämnt, en smula slätat över frågan och endast gjort en omförmälan till riksdagen. Jag har då, herr talman, för min del velat protestera mot en dylik behandling av ett ärende, där statsrevisorerna gjort en så pass grav anmärkning, en anmärkning, som väckt uppmärksamhet inte bara i riksdagen utan även på många ställen ute i landet.

Såsom frågan nu ligger till, har jag, herr talman, givetvis intet yrkande, men jag har dock icke velat underlåta att ge min mening tillkänna.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag tror inte, att den siste ärade talaren behöver tala å statsrevisorernas vägnar, ty de äro nog, om jag inte tar fel, karlar att tala för sig själva. Om de ansett, att vi behandlat ärendet felaktigt, borde de väl därför själva vara närmast till att komma med en anmärkning i detta avseende.

Vad själva saken beträffar, så menar nu herr Bäcklund, att utskottet bort verkställa en grundlig utredning av densamma. Det lär väl emellertid inte gå till precis på det sättet. Jag vet inte, vad bankoutskottet skulle gjort för att närmare tränga in i frågan. Skulle utskottet genomgått Tumba bruks räkenskaper och väl även aktiebolaget Vidfamnes räkenskaper? Jag vet inte, om utskottet haft någon anledning att göra det, såsom denna fråga ligger till. Vi ha för vår del fattat saken så, att statsrevisorerna vilja, att Tumba bruk skall inköpa all lump, som kan användas och som finnes att få hos statens övriga inrättningar. Den inspekterande fullmäktigen har också sagt, att denna uppfattning gör sig gällande även därute vid Tumba. Och vi ha understrukt det. Men vi ha understrukt en sak till, nämligen att från övriga statens inrättningsars sida åtgärder borde vidtagas för att Tumba bruk skall få reda på att lump finnes att erhålla. Ty vi ha funnit, att det kanske brustit något i det hänseendet hittills. Detta är vad vi ha sagt, och såvitt jag förstår, är det ungefär detta, som statsrevisorerna också åsyfta. Jag kan, herr talman, inte se annat än att utskottet behandlat detta ärende rätt. Inom utskottet ha vi också alla utom herr Bäcklund varit ense om att behandla det på detta sätt.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 6, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Sedan *punkten 3* nu föredragits, begärdes ordet av

Herr Lovén, som yttrade: Herr talman, mina damer och herrar! I den redogörelse, som statsrevisorerna avgivit angående riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, förekommer en utförlig berättelse rörande de enskilda järnvägar, vilka ha statslån och vilka icke i rätt tid eller icke alls betalt räntor och annuiteter på statslånen. Riksdagen har tidigare uttalat, att man bör gå var-samt fram beträffande indrivandet av räntor och amorteringar från dylika enskilda järnvägar. Och detta riksdagens uttalande är riktigt och bör tillämpas. Men riksdagen har dock därvid aldrig menat, att statens rätt skulle sättas i andra hand, när det finns något att betala med. Upprepade gånger har riksdagen tvärtom på anmälan av statsrevisorerna måst taga itu med tredskande järnvägsförvaltningar. Och riksgäldskontoret har på ett berömvärt sätt under de senaste åren försökt skaffa rättelse, där det brustit med avseende på dylika likvider. Att riksgäldskontoret emellertid understundom icke i tillräckligt god tid kan göra statens rätt gällande beror på något, som jag strax skall återkomma till.

*I fråga om
statslån till
enskilda
järnvägar.*

I år föreligger ett nytt exempel på att statens rätt sålunda blivit träd-d för nära. Det gäller aktiebolaget Vetlanda järnvägar, som statsrevisorerna ut-förligt redogöra för på sid. 90—103 i berättelsen. När riksgäldskontoret fick kännedom om, att inte allt var som det skulle vara beträffande denna järnväg, sändes dit ned ett par granskningsmän, experter på var sitt område av järn-vägsdrift. Och den berättelse de avgivit och som föreligger i handlingarna, är verkligen ett ampert aktstycke. Det är i Vetlanda—Sävsjö järnväg, som sta-ten har en summa penningar att fordra. Denna järnväg har sedan blivit sam-manslagen med Vetlanda—Målilla järnväg till ett bolag, som har namnet ak-tiebolaget Vetlanda järnvägar. Om denna järnväg säga nu granskningsmän-nen: »Efter sammanslagningen hade de tidigare fordringsägarna i Vetlanda—Målilla järnvägsbolag blivit tillgodosedda framför den enda större fordrings-ägaren, statsverket, i Vetlanda—Sävsjö järnvägsaktiebolag, i det att aktiebolaget Vetlanda järnvägar likviderat samtliga skulder till enskilda, i mån som de för-fallit, men däremot under de senaste fyra åren icke verkställt någon mera av-sevärd inbetalning av förfallna annuiteter å statslånet.» Vidare meddela gransk-ningsmännen, att under åren 1916—1923 bolagets skulder till enskilda blivit nedbragta med ej mindre än 191,635 kronor, medan samtidigt skulden till stats-verket något ökats. Vem var nu den störste fordringsägaren i Vetlanda—Må-lilla järnväg? Jo, därom upplysa oss granskningsmännen på sid. 96 i berät-telsen. De säga, att säkerheten för det obligationslån det här gäller, utgjor-des dels av tolv inteckningar å 50,000 kronor i Vetlanda—Målilla järnväg, dels ock av borgen av Nässjö—Oskarshamns järnvägsaktiebolag. Och de näm-na vidare, att ett bristfälligt fullgörande av annuiteterna å ifrågavarande obli-gationslån icke komme att gå ut över obligationsinnehavarna utan över Nässjö—Oskarshamns järnvägsaktiebolag, vilket i den trafikinkomst, som tillfördes Nässjö—Oskarshamns järnväg från Vetlanda järnvägar, torde hava full täck-ning för eventuella utlägg av annuiteter å obligationslånet. Det är alltså Nässjö—Oskarshamns järnväg såsom borgensman, som ställt om att få sitt på

*I fråga om
statslån till
enskilda
järnvägar.*
(Forts.)

det torra. Belysande för saken är också, att år 1924, d. v. s. det år, vars räkenskaper det här gäller, sutto i styrelsen för aktiebolaget Vetlanda järnvägar trafikchefen för Nässjö—Oskarshamns järnväg och trafikchefen för Oskarshamn—Ruda—Älgshults järnvägar, alltså cheferna för de två med Vetlanda-bolaget konkurrerande banorna.

Angående det bokföringssätt, man använt vid Vetlanda järnvägar, säga granskningsmännen på sidan 95 i berättelsen, att det låge i öppen dag, att ett sådant avskrivningsförfarande, som där tillämpats, icke överensstämde med en rationell bokförings krav. Och de fortsätta: »Alldeles oförsvarlig bleve emellertid en dylik disposition av vinstmedlen med ty åtföljande vilseledande bokföring först, när samtidigt förfallande räntor icke blivit likviderade.» Detta är granskningsmännens utlåtande över de bokföringsprinciper, som tillämpats vid aktiebolaget Vetlanda järnvägar. Och de sluta med att understryka angelägenheten av att de enskilda järnvägarnas bokföring, på sätt avsett varit, bleve genom statsmakternas ingripande reglerad.

Vad som nu är förvånande och anmärkningsvärt, det är, att statens ombud i styrelse och revision vid denna järnväg — och även vid andra järnvägar, ty jag tar denna järnväg endast som ett exempel — icke i god tid gjort riksgäldskontoret uppmärksam på, att man höll på att betala andra skulder framför statens. Mot ett sådant tillvägagångssätt borde dessa båda herrar hava bestämt reserverat sig. Då hade riksgäldskontoret kunnat ingripa tidigare, och staten kanske kunde fått en liten smula med av de summor, som utbetalades. Ett sådant tillvägagångssätt som det, som här ifrågakommit, är orätt mot staten, som har de första säkerheterna och borde behandlas som »mest gynnad nation» men nu får sitta i efterhand. Det är också orätt mot alla de andra enskilda järnvägar, som också ha ekonomiska svårigheter men likväl betala sina skulder till staten, i det att de försöka låta staten få vad staten tillhör och de enskilda borgenärerna vad dem tillhör. De enskilda järnvägarna ha det svårt och lida mycket av illojal konkurrens. De böra därför hjälpas. Men där det är någonting att ta, där bör icke statens rätt eftersättas.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga, att den springande punkten i detta är, att det är skäl att se till, om icke möjligen statens ombud i styrelse och revision på sådana ställen, där dylikt förekommit, borde ombytas. Jag har talat med en framstående ledamot av första kammaren, vilken är statens ombud i enskilda järnvägar, och han nämnde, att på de ställen, där han är statens ombud, får det inte ifrågakomma, att man återbetalar skulder med sämre rätt, förrän staten fått sitt. Jag anser att denna sak är ganska allvarlig. Jag har påtalat den en gång förut här. Det är enligt min uppfattning en ovillkorlig skyldighet för dessa statens ombud i styrelse och revision vid de enskilda järnvägarna att se till, att det blir möjligt för riksgäldskontoret att i händelse av behov ingripa redan från början.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Punkten lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt vaktmästaren vid riksbankens sedeltryckeri J. V. Andersson;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1926 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om anslag till anordnande av lunchlokal inom fastigheten nr 5 i kvarteret Rosenbad i Stockholm;

nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens avdelningskontor i Göteborg och Visby;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. samt flottans pensionskassa; och

nr 15, i anledning av väckta motioner om pension åt korrekturläsaren Carl Oskar Lundin; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 13.

Slutligen företogs till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående upphävande av gällande bestämmelser om domboksrenovation.

*Ang.
upphävande
av bestäm-
melserna om
domboks-
renovation.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 12, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Luterkort* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning, taga under övervägande, huruvida icke nu gällande bestämmelser om domboksrenovation kunde upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sådant övervägande kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Lindqvist* i Halmstad, som med instämmande av herr *Olsson* i Mellerud förklarar, att han inom utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån gällande bestämmelser om domboksrenovation skulle kunna upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman, ärade kammarledamöter! Denna fråga är säkert icke av särdeles stor betydelse. Det oaktat anser jag den vara värd en smula beaktande.

Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboks-
renovation.
(Forts.)

I den motion i ämnet, som hänvisats till första lagutskottet, hemställes om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida icke nu gällande bestämmelser om domboksrenovation kunde upphävas. Som skäl för denna hemställan anför motionären, att domboksrenovationen är tidsödande, kostbar samt dessutom onödig. Utskottet har avstyrkt motionen. Det har sagt sig underkänna de skäl, som av motionären anförts i frågan. Till utskottets utlåtande har fogats en reservation av herr Lindqvist i Halmstad och undertecknad, däri vi föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att ärendet måtte bli föremål för utredning. Vi äsyfta en begränsning av domboksrenovationen eller möjligen upphävande av densamma.

Vi ha närmast föranletts att våga oss in på detta genom nya lagberedningens betänkande till 1884 års riksdag. Vi hava nämligen utgått ifrån, att inom denna »nya lagberedning» sutto kunniga, förfarna män, som helt säkert i juridiska ting voro fullt kompetenta att bedöma dessa förhållanden. Det heter i det ifrågavarande betänkandet: »Den ifrågavarande renovationsskyldigheten, — — — som för närvarande antagligen har till ändamål att, om ett underrättsarkiv bleve förstört, dock äga vissa viktigare urkunder i behåll, medför naturligtvis rätt mycken kostnad och även besvär för vederbörande underätter. I överrätterna samlas emellertid stora massor av dylika renovationer är från år, men sällan eller nästan aldrig lär det inträffa, att dessa protokoll i överrätterna anlitas för vinnande av upplysningar, som icke lika väl kunnat vinnas direkt hos underrätterna. Vid sådant förhållande kan det svårigen anses vare sig lämpligt eller nödigt att för dylika undantagsfall och endast för en eller annan enskild persons lättnad eller bekvämlighet bibehålla en så pass kostsam och besvärlig apparat. Det bör härvid dessutom märkas, att genom de nya lagfarts- och inteckningsböckerna lämnas förut saknade upplysningar om de förhållanden, som angå fast egendom, och att i övriga fall, där renovation av dombok skall äga rum, fullt giltiga skäl att i dessa mer än i många andra lika viktiga rättegångsmål fordra renovation icke synas vara för handen. Ur de nu antydda synpunkterna bör följaktligen renovationsskyldigheten, såsom endast föranledande en myckenhet vanligen alldeles onyttigt skriveri, kunna utan våda eller olägenhet eftergivnas.»

Efter detta kategoriska omdöme är det kanske förklarligt, att reservanterna hava kommit till den slutsats, som de uttryckt i reservationen. Vi ha emellertid för försiktighetens skull inte gått så långt som nya lagberedningen förordade, utan ha stannat vid en hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, *huruvida och i vad mån* ifrågavarande bestämmelser kunna upphävas. Vi hava alltså lämnat rum för möjligheten av en begränsning, om det vid prövningen skulle befinnas, att någon grupp av ärenden skulle vara av den art, att domboksrenovationen fortfarande skulle anses erforderlig.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att det här icke gäller renovation av lagfarter och inteckningshandlingar, vilka finnas i de s. k. småprotokollen, utan det är endast fråga om *domboksrenovation*. Jag har varit intresserad av saken och gjort ett besök uppe i Svea hovrätt och därvid sett vilka mål, som medtagits vid domboksrenovationen. Jag har då funnit, att ett icke obetydligt antal av dessa mål gäller sådana saker som exempelvis *utfående av hyra* eller t. o. m. *utsättande av tid och plats för arvskitte* samt en hel del, jag höll på att säga, rena struntsaker. Utskottet har gjort gällande, att man i underrätterna genom tillämpande av en annan metod — genom att taga avskrifter av de protokoll, som skola renoveras, på samma gång som man tager avskrifter för andra ändamål — vilket icke föranleder så synnerligen mycket arbete, skulle få det hela enklare. Såvitt jag kunnat finna vid den undersökning, som jag varit i tillfälle att göra, så är det i mycket få fall, avskrifter äro

tagna på sätt, som utskottet angivit. I de allra flesta fall är det huvudskrifter det gäller. Det är i regeln på det sättet, att man sammanför renovationsarbetet till en tid på hösten, då man går igenom de mål, som skola renoveras under året. I en myckenhet fall är det handskrifter. Människor hava alltså för hand utfört dessa vidlyftiga avskrifter. Jag vill med detta hava påvisat, att det är ett rätt omfattande arbete, som å ena sidan säkerligen är mycket kostbart, men å andra sidan bra litet betydande. Reservationen anger dessutom den omständigheten, att underrätterna nu hava betydligt bättre arkivlokaler än fallet var, då nya lagberedningen 1884 lämnade sitt betänkande. Det är ju — åtminstone förefaller det reservanterna så — inte alldeles nödvändigt, om man än skulle ha betänkligheter med hänsyn till att en eller annan domsaga icke har tillfredsställande arkivförhållanden, att alla andra domsagor skola, i avvaktan på en förbättring för de förra, dragas med denna renovationskyldighet.

Jag vill också påpeka en bristande överensstämmelse mellan utskottets utlåtande och de anföranden, som vissa av utskottets ledamöter i medkammaren hade under ärendets behandling där. Under det utskottet säger att, »även om arkivförhållandena vore tillfredsställande ordnade överallt, så förvarades i alla fall konceptböcker på sådant sätt, att man gärna icke kunde reflektera på avskaffandet av domboksrenovationen», så säga flera av utskottets ledamöter i första kammaren, att, om arkivförhållandena vore tillfredsställande ordnade, så vore det alldeles säkert mycket beaktansvärt i de synpunkter, som anförts i reservationen. Jag vill alltså ha fastslaget, att enligt vårt förmenande och med stöd av nya lagberedningens yttrande domboksrenovationen icke är nödvändig. Jag vill här inflika, att det vid förfrågan i hovrätten uppgavs, att det aldrig förekommer, att man ute från landet begär upplysningar om dessa renoverade ärenden. Såvitt jag förstår är domboksrenovationen onödig. Om det emellertid möjligen skulle finnas någon grupp ärenden, för vilka renovationen skulle ha ett visst värde, så finns det ju enligt reservationen möjlighet att fortfarande ha renovationsskyldigheten kvar för denna grupp. Vidare finnes det möjlighet, om man vill gå en annan väg, att upphäva domboksrenovationskyldigheten för de underrätter, som hava sina arkivförhållanden tillfredsställande ordnade.

Jag förutsätter, som jag förut nämnde, att nya lagberedningens yttrande icke tillkommit på måfå. Saken har säkerligen inom beredningen varit föremål för mycket överbärande, och man har all anledning tro, att betänkandet vilar på ett grundligt studium av ärendet. Det synes sålunda ostridigt, att på detta område en icke obetydlig begränsning, kanske rent av upphävande av domboksrenovationen, är möjlig, varigenom ett onödigt mångskriveri skulle avskaffas, som enligt mitt förmenande kammaren icke har någon som helst anledning att gå in för bibehållandet av.

Jag vill med det sagda hava motiverat reservanternas ståndpunkt och anbefaller nu reservationen för kammaren.

Herr **Jansson** i Edsbacken: Herr talman! Den föregående talaren stödde sitt anförande på motionärens yttrande, att domboksrenovationen skulle vara både onödig och tidsödande.

I fråga om onödigheten förmodar jag, att när vi i kamrarna ha så pass många domare, dessa bättre skulle kunna vitsorda den saken än den föregående talaren. Utskottet har vitsordat, att arkivlokaler ute i landet på många ställen, kanske de flesta, icke äro sådana, att handlingar där på betryggande sätt kunna förvaras. För övrigt är saken icke så onödig som talaren ville göra gällande.

Ang.
upphävande
av bestämmelserna om
domboksrenovation.
(Forts.)

Vidare sade talaren, att renovationen var tidsödande. Ja, visst är det tidsödande att göra avskrifter; men varför skola vi taga parti för domarna, när de icke klaga själva, med undantag då för herr Luterkort. Dessutom upplystes i utskottet, att man numera skriver ut protokollen på maskin; då kan man ju på samma gång lika lätt taga tre exemplar som två. Under sådana förhållanden anser jag det långa försvaret för herr Luterkorts motion vara alldeles överflödigt, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Mellerud: Jag ber, herr talman, att ytterligare få understryka en punkt i det jag nämnde. Den ärade utskottsledamoten säger, att man genom att taga avskrift av handlingarna kan minska det tidsödande momentet. Genom de undersökningar, jag varit i tillfälle att göra, har jag konstaterat, att så icke är fallet. I mycket få fall tycks det vara praxis att taga avskrift. Det är i allmänhet huvudskrifter och t. o. m. handskrifter.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Det fanns dock jurister inom lagutskottet, som upplyste, att de i sin praktik togo avskrifter. Detta stödde jag mig på. Hur det kan vara där uppe i hovrätten, vet jag inte. Jag tror emellertid på vad de nämnda juristerna meddelade.

I detta yttrande instämde herrar *af Ekenstam* och *Björkman*.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag skall bara be att få säga, att även om det förhåller sig på det sätt, som intygats av en del domare, så åstadkommer ändå detta renovationsförfarande ett ökat arbete liksom även skyldighet för vederbörande att hålla vissa förvaringsrum m. m. Det blir väl det allmänna, som får vidkännas utgifterna härför. Jag håller före, att denna domboksrenovation är omotiverad i den mån man kan påvisa, att de förvaringsrum, som anlitas, äro tillfredsställande ur brandteknisk synpunkt. Det intygades i det avseendet av en domare i första kammaren vid behandlingen av denna fråga, att i det kansli, där han känner till förhållandena, man har det så ordnat, att dessa huvudhandlingar förvaras inom järndörrar och inom cement. Vidare finns det sprutor att tillgå alldeles därinpå samt en brandkåre så gott som alldeles in på dörrarna. Man måste säga, att i ett sådant fall finns det verkligen ingen rimlig anledning, att från det så skyddade kansliet skicka in duplett-exemplar, avsett att förvaras på annat ställe. Det bör väl ändå fastslås, att det är onödigt med sådana avskrifter i de fall, där man har absolut säkerhet eller så stor säkerhet som kan åstadkommas vid en eventuell eldsvåda. Reservationen går ju ut på, att det skall kunna medgivas undantag i dylika fall. Jag vill i detta sammanhang säga, att det i våra verk i allmänhet inte förhåller sig på det sättet, att man gör dubbla exemplar, inte ens när det gäller viktiga handlingar, utan man är tillfreds med att ha ett exemplar. Man söker i stället ordna det så, att det icke finns någon fara för att detta exemplar kan komma bort eller förstöras genom eldsvåda. Där det kan konstateras, att sådan säkerhet är för handen, så finns det enligt mitt förmenande ingen anledning att ställa till med duplicering av handlingarna, vilket endast medför ökade utgifter. Detta har varit utgångspunkten för reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd.

Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Mellerud, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Avgåvos två motioner, nämligen av:

herr förste vice talmannen *Hamilton m. fl.*, nr 352, angående åstadkommande vid val till riksdagens andra kammare av en mera rättvis fördelning av mandaten mellan de olika partierna; och

herr *Lindmark*, nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning.

Nämnda motioner bordlades.

§ 15.

Till bordläggning anmälades statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1927 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; och

nr 18, i anledning av väckta motioner om användandet av ett vid ombyggnad av det militära epidemisjukhuset i Boden inbesparat belopp.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i>	under	6 dagar	fr. o. m.	den	11 febr.,
» <i>Lundgren</i>	»	8	»	»	12 »
» <i>Lindberg</i>	»	7	»	»	12 »
» <i>Carlström</i>	»	8	»	»	11 »
» <i>Lundkvist</i>	»	6	»	»	11 »
» <i>Lindley</i>	»	4	»	»	11 »
» <i>Dahlén</i>	»	6	»	»	11 »
» <i>Vahlstedt</i>	»	6	»	»	11 »

herr <i>Jansson</i> i Falun	under 6 dagar fr. o. m. den 11 febr.,
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» 4 » » 13 »
» <i>Wallerius</i>	» 4 » » 13 »
» <i>Molander</i>	» 6 » » 13 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.